

ROÑAAYEE- TAKIRIRI JUAN

Roñaahan-takiri Jesús Jeepatzii-totaa-rewo

1 ¹Iroka okaatzi roñaahan-takiri Tajorensi jempe ikanta-kota Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, riira Tajorensi kantakaawori riyotan-tyaawori romperatani-paeni jempe okanta-kotyaa okaakitzi-mateen-tsiri iñahaeteero. Rootaki rotyaan-tanta-kariri Tajorensi Ronampiri ikamanteri Juan, romperatani Tajorensi. ²Riitaki Juan kenkithata-kirori okaatzi iñaakiri. Iroka okaatzi ikenkithatakiri iñaani Tajorensi, rootaki ikowakaan-takiri Jesús Jeepatzii-totaa-rewo ikamantantero. ³Ikimoshireyitee ikaate ñaanateeroni iroka kamantaantsi, ari ikanteyaari eejatzi ikaate kemijanteroni. Ikimoshireyitee ikaate monkaayiteeroni okaatzi jankinateen-chari. Tema okaakitzi-mataki iñaantee-tyaawori.

Rowetheetari kemijantzinkari-paeni kaatatsiri 7 ipiyoyitaka

⁴Naaka Juan jankinatzirori iroka. Eeroka nojankinatzeni kemijantzinkari-paeni kaatatsiri 7 pipiyoyitaka janta inashiyita-chari nampitsi jeekatsiri Asia-ki. Tema añaatsi Tajorensi nimaeka, riitaki etakawori paerani itzimaki, rooteensi ipiye. Ineshironkayiteemi rirori, kameetha ijeekakaa-yiteemi janta. Ari ikimitemiri eejatzi iiteetziri “7 tajorensi” itsipatakari inkiteki iwinkathari-mentoki. ⁵Ari ikimiteemiri eejatzi Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, tema kyaariperori irika okaatzi iñaawaetziri. Riitakira etanaawori rañahae ikamawitaka, riitakira pinkathari-wenteeriri maawoeni ikaatzi pinkathari-witachari jaka kepatsiki. Riitaki etakoyiteeri aakapaeni, ipeyako-yiteero ayaariperonka rapaatantakawori rira ikama-wenta-yitee.

⁶Riitaki pinkatha-ritakaa-yitakaeri. Riitaki ompera-tajorensita-kaayiteeri antawaetan-taanariri Tajorensi Ashitariri. Riitaki otzimi-moteeri rowaneenkawo, riitaki pinkathari-perota-tsiri. Ashi rowaero rirori. Kyaariwé.

⁷¡Pamini! Irika Jeepatzii-totaa-rewo, ikinapae menkoriki,

maawoeni iñahaeta-waeri.

Imatzityaawo iñeeri owathaa-merikita-kiriri.

Riraakoe-teeyaari maawoeni jaka kepatsiki, imatzityaawo kaari sheninkata-wakaa-chani.

Ari okantyaari. Kyaariwé.

⁸Iroka ikantzi Awinkatharite Tajorentsi:

Naakataki oshiyawori etawori jankina-rentsi, Naaka oshiyawori eejatzi oweyaantawori.

Añaatsi rirori, retakawo paerani itzimaki, riitaki piyaatsini paata. Riitaki Shintsi-perori.

Roñaahantaka Itomi Atziri

⁹Naaka Juan, pirementziyitaana piyemijantzín-karitee, ari akaatee-yakini amawetakiro akemaatsi-waetaka, ari atsipata-wakaa ipinkathari-wentayitee Tajorentsi. Eeniro nojeeki-ranki othampishiki iiteetziri Patmos nokenkithatziro iñaani Tajorentsi, nokamantantziro ikantakinari Jesús.

¹⁰Okanta apaani kitejeri ipiyowenta-piinteetari Awinkatharite, eenitatsi oñaaha-kinari Ishire tajorentsi. Nokemakiri notaapiiki iita kantanari, roshiyakawo tziwootaantsi iñaawaetzi, ¹¹ikantakina: “Pojankinatero okaate noñaayimiri. Rootaki potyaan-teniriri kemijantzinkari-paeni kaatatsiri 7 ipiyoyitaka janta inashiyita-kawori nampitsi jeekatsiri Asia-ki. Tema iroka 7 nampitsi: Efeso, Esmirna, Pérgamo, Tiatira, Sardis, Filadelfia, Laodicea.”

¹²Ari nopithokanaka notaapiiki naminiri iita ñaanatanari. Noñaatziiri ootamentotsi-paeni rowetsikae-tziri ooro. Ikaatzi 7. ¹³Roo kanteencha janta niyankineki ari rojatekaka apaani kimitakariri Itomi Atziri.

Opamankakiri iitziki iithaari. Ithaantakiri rooromashite rowetsikaetziri.

¹⁴Kitamaa-powaenkataki iitoki, kimiwitaka roomi iwitzi owisha, kitamaa-nikitaki roowaetaki jiriniki. Rooma rooki kimita paamari.

¹⁵Poreryaayitaki iitzi, riiwaetaki iporeryaatzi koriki itahaetziri.

Okimiwaetakawo iñaani opoempaatzi nijaa. ¹⁶Roteeyaki ompokiro-paeni rakoperoki, ikaatzi 7. Roemishitowa-kiro ipaanteki oshiyakawori ojataa-mentotsi, apimenete othoyempitzi. Ikimitakari ipooki ooryaari ishipakiryaa-perotzi tampatzika-paete.

¹⁷Ikanta noñaakiri, tyaanakina nokamanaki. Roo kanteencha ipampitantakinawo rakoperori, ikantana: “Eero pithaawantana,

Naaka etawori, Naaka oweyaantyaawoni. ¹⁸Naakataki kañaaniri.

Nokamawitaka roo kanteencha ashi nowaero nañahae. Naaka matzirori otzimi-motana noshintsinka nashita-ryaan-tyaawori ikyaa-piintee-tziro sharinkaweniki, aritaki omatakyaa eejatzi nashiteero. ¹⁹Pojankinatero okaatzi piñaakiri, rootaki petanakyaaari okaatzi piñaakiri awijatsiri

nimaeka, roojatzi okaate piñeeri awijatsini paata. ²⁰Ikaatzi ootamentotsi

piñaakiri kaatatsiri 7, riitakira oshiyakaa-wentariri kemijantzinkari-paeni kaatatsiri 7 ipiyoyitaka janta inashiyita-kawori nampitsi. Ikaatzi piñaakiri ompokiro noteeyakiri nakoperoki, kaatatsiri 7, riitaki oshiyakaa-wentariri ronampiripaeni Tajorentsi tsipayitaariri kemijantzinkari-paeni kaatatsiri 7 ipiyoyitaka.”^a

Kamantaantsi rotyaan-teeta-kiniriri 7 ipiyoyitaa kemijantzinkari-paeni: Kamantaantsi rotyaan-teetakiri Efeso-ki

2 ¹“Iroka pojankinate-niriri Ronampiri kemijantzinkari-paeni piyotachari Efeso-ki. Riitakira ñaanatziri oteeyakiriri 7 ompokiro rakoperoki, ojatakaen-chari niyanki ipaamatakira 7 ootamentotsi. Ikantziri:

²“Niyotziro okaatzi pantayitziri, jempe pikanta pantawaetaki, okaatzi pamawetakiri. Poonayitakari kaari-pero-shireri-paeni. Piñaanta-yitaari iitashi-waeta-chari, “Otyaanta-perori-paeni” yotaanta-shiwaeta-chari. Piyoteeri eeroka theyyinkari irikapaeni. ³Eeroka kinatan-taniri, pamaweniwaenitzi, osheki pikemaatsi-waetaka rowajankitaa-wentee-tzimirowa pawentaanaha naaka. Teemaeta poonawaetyaa.^b ⁴Roo kanteencha, eenitatsi yotapaen-chari, rootaki kaari kameethata-tsini. Iroka okanta: Pooka-nakiro eeroka-paeni petakotanta, tee pikameethatzi pikimi-witanakawo paerani. ⁵Pikenkishireero jempe pikanta paerani owakira pikemijantanaki. Pookaero jempe pikanta nimaeka, pipiyakoteero panteero jempe pikantanaka owakirani pikemijantanaki. Tema eerorika pookaero, ari niyaata-shitakimi, naapithateemiri ootamentotsi jeeki-mota-kimiri janta. ⁶Roo kameethatatsi pikijaneentakiro eeroka-paeni rantayitakiri ikaatzi kemijanta-neeriri riyotaan-tziri paerani Nicolás. Nomatzi-takari naaka. ⁷Koyirori ikemathatero, ikemijantero Ishire tajorentsi iñaanatziri kemijantzinkari-paeni. Eenitatsi-rika otsinampaa-kironi, ari noshineteeri royaawo chochoki owañaan-tatsiri pankiteen-chari itajorentsi-pathateki Tajorentsi.’”

Kamantaantsi rotyaan-teetakiri Esmirna-ki

⁸“Iroka pojankinate-niriri Ronampiri tajorentsite kemijantzinkari-paeni piyotachari Esmirna-ki. Riitakira ñaanatziriri etakawori, oweyaantyaawoni eejatzi. Riitakira ñaanatziri kamawiteencha roo kanteencha añahae eejatzi. Ikantziri:

^a **1.20** Eenitatsi kantatsiri irika-paeni “Ronampiripaeni Tajorentsi” ikenkithata-koetziri jaka, riitaki atziri-paeni ikaatzi jewayiteeriri kemijantzinkari-paeni. Eeniyitatsi itsipa kantatsiri, riitaki kyaariperori Ronampiripaeni Tajorentsi. ^b **2.3,13** pawentaana = waerontsi

⁹‘Niyotziro okaatzi pantayitakiri, eejatzi pikemaatsi-waetee-yarini, niyotzitawo pikowityaa-waetee-yirini, okantawitaka eeroka ashaahanta-shireri. Niyotzi eejatzi eenitatsi Judá-paeni janta theeyako-waeta-kimiri. Iitashi-waetaka Judá-paeni, tema Kamaari ashiyita-kariri. ¹⁰Eero pithaawanta-shitawo okaate pikemaatsityaari. Tema rooteentsi piñeero eeniyitatsi janta jempe ikaate romonkyaa-kaante Kamaari. Ari pijeekiri okaate 10 kitejeri pikemaatsi-waetyaa, ñaanta-shireta-tziimira Kamaari. Roo kanteencha otzimatyee pikyaaryoo-shirete eeroka-paeni piyaata-kaero okantawitakyaa rowaetemi, tema paata aritaki nañaa-kahaemi, okimiwaetee-yaawo namanthee-yitaa-tyeemimi. ^c ¹¹Koyirori ikemathatero, ikemijantero Ishire tajorentsi ñaanatziri kemijantzinkari-paeni. Eenitatsi-rika otsinampaa-kironi iroka, eerowa ñeero ikemaatsi-waeteeyaa rapiiteero ikamae.’”

Kamantaantsi rotyaan-teetakiri Pérgamo-ki

¹²“Iroka pojankinate-niriri Ronampiri kemijantzinkari-paeni piyotachari Pérgamo-ki. Riitakira ñaanatziriri otzimi-motziri rojataamento apimenetatsiri othoyempitzi. Ikantziri:

¹³‘Niyotziro pantayitzi, niyotzi pijeeki-motakiri ikaatzi ipinkathari-wentziri Kamaari. Roo kanteencha niyotzimi eejatzi kijokiro powanakina pawentaana, tee pookiro. Tee pookanakiro eeroka-paeni okantawitaka rowamaa-witee-takari Antipas noyemijantakaa-perotani kenkithata-kota-kinari janta jempe ijeeki Kamaari. ^d ¹⁴Roo kanteencha, eenitatsi yotapaen-chari, rootaki kaari kameethata-tsini. Iroka okanta: Eeniyitatsi pikaateeyini kimitakariri Balaam riyotaantzi. Tema paerani Balaam, riyotaa-piintakiri Balac okantayaa ikaemashiryaan-tyaariri Israel-paeni rowakae-yaari ratsipeta-kaetani rashita-kaetariri tajorentsi-niro. Imayempi-waeta-kaakiri eejatzi. ¹⁵Ari ikimitakari eeniyitatsi eejatzi kemijanta-yitakirori riyotaantziri paerani Nicolás. ¹⁶¡Pookaero! Eerorika pipakahiro, ari niyaata-shitakimi nowayiriteri, rootaki nowayiritan-tyaariri ojataa-mentotsi shitowa-tsiri nopaanteki. ¹⁷Koyirori ikemathatero, ikemijantero Ishire tajorentsi ñaanatziri kemijantzinkari-paeni. Eenitatsi-rika otsinampaa-kironi iroka, ari nopakiri royaawo omanaa-ntsita-tsiri iiteetziri paerani “Iitaka”. Ari nopakiri eejatzi apaani kitamaari mapi jempe ojankinataka owakirari waerontsi kaari riyoteetzi, apatziro riyoteero aakironi iroka mapi.’”^e

Kamantaantsi rotyaan-teetakiri Tiatira-ki

¹⁸“Iroka pojankinate-niriri Ronampiri kemijantzinkari-paeni piyotachari Tiatira-ki: Riitakira ñaanatziri Itomi Tajorentsi, kimitakaiwori rooki paamari, poreryaateen-tsiri iitziki. Ikantziri:

^c 2.10 amanthee-rentsi ^d 2.13,24 Kamaari = Yakatantaniri ^e 2.17 Iitaka = maná

¹⁹Niyotziro pantayitziri, petakoyitantaka, pikemijantaki, pantawaetaki, oetziñaarikotaniri eeroka. Eekiro poetziñaarikotatyaawo nimaeka pawijakaa-nakiro pikantawita paerani. ²⁰Roo kanteencha, eenitatsi yotapaen-chari, rootaki kaari kameethata-tsinini. Iroka okanta: Paapatziyakawo eeroka-paeni tsinani iitachari Jezabel. Okantzi roori kamantantanirowa, roo kanteencha okaatzi iyotaan-takiri roori, osheki oetzipina-shiretakiri nomperatani. Rootaki opoñaantari owakaayitakari ratsipeta-kaetani rashita-kaetariri tajorentsi-niro. Omayempita-kaawae-yitakiri eejatzi. ²¹Ojamani noyaako-witakawo ookaeromi antayitakiri, roo kanteencha tee okoyi ookaero omayempi-waetzi. ²²Eerorika ookashitaawo, ari nomantsiyaa-kiniro jempe omayempitanta-piintaki, ari okemaatsi-waetyaari. Ari nokimita-kiriri ikaate mayempita-kironi. ²³Ari nothonka-yiteeri ikaatzi iyotaayitakiri. Rootaki opoñaan-tyaari riyotee maawoeni kemijantzinkari-paeni naakataki iyoshiretziri maawoeni, niyotzi oeta ikenkishiryaa-yitari, niyotzi oeta ikema-shire-yitziri. Ari okantya noepiyan-teemirori okaatzi pantayitakiri eeroka-paeni. ²⁴Rooma eeroka-paeni, tzmahaantapaetsiri janta Tiatira-ki kaari kemijanta-kironi okaatzi iyotaan-tashi-witakari, eero nokijathatzimi. Tema tee pipankinawenta-waetyaawo okaatzi iyotaan-tashi-witakari iiteetziri “romanakaa-perotani Kamaari.” ²⁵Roo kanteencha eeroka-paeni otzimatyeeera poejokirotena roojatzi nopiyan-takyaari. ²⁶Eenitatsi-rika otsinampaa-kironi imonkaatero noñaani roojatzi oweyaanta-paakyaawoni, aritaki nomatakaakiri ipinkathari-wenteeri paata atziri-paeni. ²⁷Ari oshiyakyaawo ikimitaakina Ashitanari naaka, imatakaa-kinawo ipinkatha-ritakaakina, ari ikimitakahaeyaari eejatzi rirori-paeni ipinkatha-ritakae-teeri.

Ari reewatan-teeyaari reshiro-kotzite.

Rijjatzi thonkaerini ijaneentani, ikimita-kaanteeri ipookae-tziro chomo.

²⁸Aritaki nopaeri naaka oshiyakariri ompokiro kitejemenkiri koñaata-paentsiri. ²⁹Koyirori ikemathatero, ikemijantero Ishire tajorentsi iñaanatziri kemijantzinkari-paeni.’ ”

Kamantaantsi rotyaan-teetakiri nampitsiki Sardis

3 ¹“Iroka pojankinate-niriri Ronampiri kemijantzinkari-paeni piyotachari nampitsiki Sardis. Riitakira ñaanatziri iiteetziri ‘7 tajorentsi,’ oteeyakiriri 7 ompokiro. Ikantziri: ‘Niyotzimiropantayitakiri, rowaetee-takaan-teetziri “añaashireri,” tema tee ari pikantya, kamashireri eeroka-paeni.

²Pikakempi-shiretee. Piña-shintsityaa eero pikama-shiretanta. Tema Tajorentsi iñiuro okaatzi pantziri tee pimonkaa-tziro ikowakaemiri.

³Pikenkishireero ikamantee-takimiri paerani, pimonkaatero.

Pookaero panta-piintakiri. Eerorika pikakempitee, ari nomapoka-paemi nopiyeerika, nokimityaari romapokantzi apaani koshintzi. ⁴Roo kanteencha eenitatsi eepichokiini janta pinampiki Sardis matakirori ikite-shiretzi. Riyyitaki kimitakariri kaari oepatsiteroni iithaari, riitaki kameethataatsiri irika-paeni okantyya itsipatan-teenari nokithaatawo kitamaari. ⁵Itzime-rika otsinampaa-kironi, aritaki nokithaateeri kitamaari rirori. Eero noshepoyiro iwaero itsipataari rojankinata-kotaka ikaate añaayitaa-tsini. Tema ari nokanteeri Ashitanari, eejatzi Ronampiripaeni Tajorentsi: “Ikemijantaana irika.” ⁶Koyirori ikemathatero, ikemijantero Ishire tajorentsi ikantziriri kemijantzinkari-paeni.’ ”

Kamantaantsi rotyaan-teetakiri Filadelfia-ki

⁷Iroka pojankinate-niriri Ronampiri kemijantzinkari-paeni piyotachari Filadelfia-ki:

Riitakira ñaanatziri Tajorentsita-tsiri, Kyaari-perori.
 Riitakira iñaanatziri rowaetakiri romonkyaayiteeri atziri-paeni,
 riijatzi otzikayiteerini kaari ishineteete ikyayite.
 Ari ikimiteeyaari piwaejatzen David.
 Tekatsira shintsi-terini omonkyaan-taatsiri, otzikayitan-taatsiri
 eejatzi.

Iroka ikantziri:

⁸Niyotziro pantayitziri. Pamini. Noshinetakimi pikyee, tekatsi otzikawa-kimini. Rootaki nomatakimiri teera paawyaashireta-waetee-yanitzi, roo kanteencha pimonkaata-kinawo noñaani, tee ikemaetzimi pikante: “Tee rashitana Tajorentsi.” ⁹Riima irika-paeni kantashi-waeta-chari: “Naaka Judá-paeni.” Kaarimaeta Judá-paeni, tema riitaki rashiyitari Kamaari. Rootaki notziwerowa-kaantee-yaariri paata ipinkatha-yiteemi. Ari riyoteeri omaperotatyya netakotakimi.^f ¹⁰Pimonkaatakiro nokaman-takimiri, nokantaki: “Pamawe-waenite.” Rootaki naminako-wentan-teemiri eero iñaanta-shiretan-teetzimi. Tema eepichokita-paaki iñaantee-tantyaariri ikaatzi nampiyitawori kepatsiki. ¹¹Rooteentsi nopokimate. Kijokiro poyiro pikemijantakiri, eero paminaa-shiwaetanta pinintahaeyaawo ipineeteemiri, okimiteeyaawo ramantheetaa-tyeemimi.^g ¹²Itzimi-rika otsinampaa-kironi iroka, ari ikimita-kaanteeri tzinkamintsi otzinkamipanke itajorentsi-pankote Tajorentsi. Ashi rowaero ijeekae. Ari nokenta-koteeniri iwathaki iwaero Tajorentsi, ari riyoteeri Tajorentsi ashitaari. Ari nokenta-koteeniri iwathaki owaero owakirari Aapatziyaweni, ari riyoteeri ijeekae irika inampiki Tajorentsi, otzimi areetaa-chani jaawiki opoñahae-yaawo

^f 3.9 Kamaari = Yakatantaniri ^g 3.11 amanthee-rentsi

inkiteki. Ari nokenta-koteeniri eejatzi iwathaki owakirari nowaero. ¹³Koyirori ikemathatero, ikemijantero Ishire Tajorentsi ikantziriri kemijantzinkari-paeni.’ ”

Kamantaantsi rotyaan-teetakiri Laodicea-ki

¹⁴“Iroka pojankinate-niriri Ronampiri kemijantzinkari-paeni piyotachari Laodicea-ki. Riitaki ñaanatziri iiteetziri ‘Kyaariwé,’ riitaki rawentaa-shireta-piinteetari ñaawaetzirowa kyaariperori. Riitakira ñaanatziriri rowetsika-kaetakiri paerani iroka kepatzi. Iroka ikantziri:

¹⁵‘Niyotziro pantayitzi. Poshiyakawo kaari jaawaata-tsini, kaari katsinkaata-tsini. Nokoyiri naaka jaawaari. Eerorika ojaawatzi, katsinkaari nokoyiri. ¹⁶Rooma pikimitakawo katsinkaeronkari nijaa, ari noowawenta-kimi. ¹⁷Pikanta-piinteeyini eeroka-paeni: “Ashaahantakina, tekatsi nokowityee.” Roo kanteencha teera ari pikantyyaa, tema owashiretako-waetakimi, manintaa-rewo, ashironkaenkari, mawityaakiri, kanki-merikiri. ¹⁸Tema otzimatyee pikimita-kaanteero pamanan-taatyeerimi noorote itahaetakiri iporekyaa-perotan-tyaari. Aritaki pimanteero pashaahantyyaa. Pikimita-kaanteero pamanantaa-tyeeromi kitamaari nithaari, eero pikanki-meriki-waetanta, pikaani-wenta-waetakiri. Pikimita-kaantero pamanantaa-tyeeromi naawintawo petsiyata-kotan-teeyaari pimawityaaki-waetaki. ¹⁹Roo nametari naaka nokijathatziri netakotani, nowajankiteeri. Otzimatyeeera pikyaaryootee eeroka-paeni, pipiya-shire-yitee. ²⁰Pamini, kimiwitaka nokatziya-tyeemi jantakiroki nokaemi nokyaan-tyaari. Eenitatsi-rika kemakinari inthomoeki, ishinetana-rika nokyee, aritaki atsipata-wakahae-yaari akiyota-wakaeyaa. ²¹Itzimi-rika otsinampaa-kironi iroka, aritaki itsipatee-na nopinkathari-wentante. Tema nomatakiro naaka notsinampaakiro, notsipataari ijeeka-mentoki Ashitanari nopinkathari-wentantee. ²²Koyirori ikemathatero, ikemijantero Ishire tajorentsi ikantziriri kemijantzinkari-paeni.’ ”

Thaamentaantsi inkiteki

4 ¹Okanta okaatapaaki iroka, noñaatzii ashitryaanaka inkite. Rijjatzi apiitapaero ñaanata-paana noñaakiri inkaahanki poemata-paentsiri ikimitari tziwoorentsi. Ikantana: “Jame inkiteki ari noñaayi-mirori okaate awijatsini paata.” ²Ikanta niyaa-shire-tanaki inkiteki, noñaakiro jeeka-mentotsi, okimiwitakawo jeeekanta-piintari pinkathari-perori, owaneenkataka. Eenitatsi apaani jeekanta-kawori. ³Tema irika jeekaa-tsiri shipakiryayitaki, ikimitakawo kityonkae-ronkatatsiri mapi kareniki-kitatsiri. Itapotakari oye ijeeka-mentoki, ikimiwitakawo oye jaryaakitatsiri mapi kareniki-kitatsiri.^h ⁴Eenitatsi eejatzi okaatzi 24 jeeka-mentotsi janta, rootaki ojateka-kiriri niyankineki jeekaa-tsiri. Ari ijeekayitakiri antaripero-paeni, kitamaayitaki

^h 4.3 kityonkaeronkatatsiri kareniki-kitatsiri = jaspe, cornalina; jaryaakitatsiri kareniki-kitatsiri = esmeralda

iithaari, ooroyitaki ramantheeri. ⁵Nokemakiro ookatha-rentsi morekaneen-tsiri opoñaanakawo jeeka-mento-tsiki. Tema eenitatsi janta 7 ootamentotsi onthoteen-chari, riitaki omontetakari jeeka-mentotsi. Riitaki oshiyakaa-wentziri Iiteshirete Tajorentsi, kaatatsiri 7.

⁶Eenitatsi inkaari omontetakari jeeka-mentotsi, kiteshaa-nikitaki. Eenitatsi 4 inkite-weri katziyeen-chari, riitaki tapotakirori iroka jeeka-mentotsi. Roo kanteencha irika inkite-weri eenitatsi osheki rooki, rootaki raminantari jempe-rika-paeni, raminantawo eejatzi itaapiiki. ⁱ ⁷Apaani inkite-weri roshiyakari manitzi. Itsipa roshiyakari antari ipireetari. Itsipa atziripootaki. Riima Itsipa roshiyakari rewowaeta pakitha. ^j

⁸Opoña-shitaka otzimayitanaki ishiwanki irika inkite-weri, ⁶ ishiwanki tzimayita-neentsiri. Eenitatsi osheki rooki iwathaki, otzimitanaka rooki inthomoeki iwathaki. Riitaki oetziñaarikota-nakawori romampaa-piintaka, kitejeri eejatzi tsireniriki, ikantzi:

Tajorentsi, Tajorentsi, Tajorentsi irika Tajorentsi, Shintsi-perori.

Riitaki añaatsi nimaeka, riitaki etakawo paerani itzimaki, rooteentsi ipiye.

⁹Ari ikanta-piintatyaa irika-paeni inkite-weri iweshita-ryaawentari jeekaen-tsiri, kañaaniri, ikanteeyini: “otzimi-motzimi eeroka powaneenkawo.” Ikanta roñaahan-takiro irika-paeni ipinkathata-piintakiri, ipasoonki-piintakiri, ¹⁰ imatanakiro eejatzi 24 antaripero-paeni rotziwerowa-shita-nakari jeekaen-tsiri, kañaaniri. Iweshiryaa-wentanaka, ramantheerii-mota-nakari ipanakiri ramantheeri pinkathari ijeekakira. Ari iñahaetzirori omaperotatyaa ipinkatha-ritzi irika jeekaen-tsiri, tema imataawitawo antaripero-paeni ipinkathari-wentantzi rirori. Ikantee-yanakirini:

¹¹ ¡Nowinkatharite! ¡Tajorentsi!

Rootaki kameethatatsi otzimi-motzimi eeroka powaneenkawo, ipinkatheetzimi, otzimi-motzimi pishintsinka.

Eeroka wetsika-yitakiro maawoeni, tema eeroka kowashiteen-chari otzimayite powetsikani.

Jankina-rentsi eejatzi Ipireetari

5 ¹Noñaatziiri irika jeekaen-tsiri jeeka-mento-tsiki, roteeyaki rakoperoki apaani jankina-rentsi. Kameetha apineetaka, ⁷ okaatzi rapiitee-takiro otsirekae-takiro eero rapinee-ryaan-teetawo. ²Noñaatzii apaani Ronampiri Tajorentsi tzimatsiri ishintsinka, shincheenkari iñaawaetzi, ikantzi rojampitantzi: “¿Iitaka ishineteetaki rotsirekaryeero iroka jankina-rentsi, opoñaashityaa rapinee-ryeero?” ³Tekatsi materoni rapinee-ryeero iñaanatantyaawori. Tekatsi inkiteki, eejatzi

ⁱ 4.6 kiteshaa-nikitaki = cristal ^j 4.7 antari ipireetari = becerro, toro, shirampari vaca

tekatsi kepatsiki, ari okimitakari eejatzi sharinkaweniki, tekatsi apineeryeeroni iñaanatantyaawori. ⁴Antawo niraanaka, tema tekatsi materoni rapinee-ryeero iñaanatantyaawori. ⁵Ari ikantana apaani antariperori: “Aritaki piraaka. Pamini. Eenitatsi matzirori otzimi-motzirori itajorenka, riitaki materoni otsireka-ryeero, rapinee-ryeero. Riitaki apaani charinita-kariri Judá, iiteetziri ‘Manitzi.’ Riijatzi charinita-kariri David. Riitaki ikowakahaetakiri imatero.”

⁶Opoña-shitaka noñaaki apaani ipireetari. Ikatziyaka niyankineki ojeekaki jeeka-mentotsi, rojatekakari inkite-weri-paeni, eejatzi antaripero-paeni. Kimiwitaka irika ipireetari aritaki rowamaa-witeetakariki paerani. Eenitatsi okaatzi 7 ichée. Eenitatsi eejatzi 7 rooki. Riitakira oshiyakaa-wenta-chari 7 Tajorentsi, ikaatzi iñaheeteeri maawoeni kepatsiki.^k ⁷Ikanta ipireetari riyaata-shita-nakiri jeekaentsiri iwinkathari-mentoki, raapaakiro jankina-rentsi roteeyakiro rakoperoki. ⁸Tema maawoeni irika 4 inkite-weri eejatzi antaripero-paeni, rotziwerowa-shita-nakari ipireetari, ipinkathata-nakiri. Tzimayitatsi iwiyompiri-mento-paeni. Tzimayitatsi iyajanka-patharite itaayitakiri rowetsika-ñakita-shitakiro ooro, rowayitakiro janta. Tema iroka kajanka-pathari rootaki oshiyakaa-wenta-chari ramana-piintani ikaatzi rashiyitaari Tajorentsi.^l ⁹Ari romampahae-tanakawo owakirari mampaantsi, romampaa-kotari ipireetari, ikantzi:

Eeroka riiperori, ishineteetzi otzimi poteeyiro jankina-rentsi, eeroka otsireka-ryeeroni,

Eeroka apaatakirori pira ratsipeta-kahae-takimi, pipinako-wenteeri atziri-paeni rashitan-taariri Tajorentsi.

Aripaete rashiyitaari Tajorentsi ikaatzi sheninkata-waka-yitachari jempe-rika-paeni, ikaatzi kemathata-wakaawori iñaani jempe-rika-paeni, ikaatzi nampiyitawori jempe-rika janta, ikaatzi ipinkathari-wentee-tziri jempe-rika-paeni.

¹⁰Eeroka kantakaawori ikimitan-taariri Ompera-tajorentsitaawori, ipinkathari-wentziri Tajorentsi.

Riiyitakira pinkathari-wenteerini jaawiki-jatzi-paeni.

¹¹Opoña-shitaka noñaaki osheki Ronampiripaeni Tajorentsi piyowenta-paakawori jeeka-mentotsi, jempe ijeekaki inkite-weri-paeni eejatzi antaripero-paeni. Ari ipiyo-perotee-yapaakani osheki, oshekini Ronampiripaeni Tajorentsi. ¹²Ikanteeyini:

Irika ipira ratsipeta-kaawiteetakariki, riitakira riiperota-tsini otzimi-motan-tyaariri itajorenka, rashaahawo, riyotani, ishintsinka, ipinkathanka, rowaneenkawo, eejatzi iweshiryaa-wentanka.^m

^k 5.6, 8, 9, 13 ipireetari = cordero ^l 5.8, 9 rashiyitaari Tajorentsi = kiteshireri

^m 5.12 ipira = Cordero

¹³Nokematzii romampahae-yanakani maawoeni jeekantawori inkite, kepatsi, inkaari, sharinkaweni. Ikanteeyini:

Irika jeekaetsiri jeeka-mento-tsiki, itsipatakari ipireetari,
aweshiryaaawentyaari irika, pinkathataa-rewo irika, otzimi-motziri
rowaneenkawo,
ipinkathari-wentantzi, ashi rowaero.

¹⁴Riitakira inkite-weri-paeni apiipiintzirori ikantzi, “Kyaariwé.” Riima antariperop-paeni rotziwerowashiteeyakarini ipinkathatee-yirini irika kanteetaa-chani.

Itsireka-ryeetakiro

6 ¹Okanta noñaayiri Ipireetari itsireka-ryaanakiro etanakawori rotsirekae-takiro. Ari ishinchee-nkatanaki iñaawaetanaki apaani inkite-weri kaatatsiri 4, okimiwitakawo ookatha-rentsi, ikantzi: “¡Pipoki!”ⁿ ²Naminaki, noñaatziiri ishiyapaaka apaani kitamaari ikyaakoetari, eenitatsi kyaakota-kariri roteeyakiro iwyaani. Ramantheetee-tawakiri, jataki rowayirityaa, ithonkante.^o

³Ikanta Ipireetari itsireka-ryaanakiro otsipa, apiteta-tsiri. Ari iñaawaetanaki itsipa inkite-weri kaatatsiri 4, ikantzi: “¡Pipoki!” ⁴Ari ishiya-paaka itsipa ikyaakoetari kityonkari, iipaetawakiri antawo owathaa-mentotsi kyaakota-kariri. Riitaki rowaetaki roka-kaeri atziri-paeni ijeeki kameetha kepatsiki. Roojatzi opoñaan-tanakari rowamaa-wakayita.

⁵Ikanta Ipireetari itsireka-ryaakiro otsipa, mawatatsiri. Ari iñaawaetanaki itsipa inkite-weri, ikantzi: “¡Pipoki!” Ari naminaki, noñaatziiri ishiya-paaka itsipa ikyaakoetari chenkari, roteeya-kiro itena-mento kyaakota-kariri. ⁶Nokematzii ñaawaeta-neentsiri ikatziyee-yakanira inkite-weri, ikanteetzi: “Pipimantayite eepichokiini piwankiri, pipinatakaa-perotyaawo, tema tee otzima-perotzi. Aritaki paaki osheki koriki apaani kitejeri, roojatzi iñahaetan-takyaawori antawo tashetsi. Roo kanteencha eero powaariperotzitawo pankirentsi jempe raayitee-tziro imiriteetziri, jempe raayitee-tziro eejatzi yeenkantsi.”^p

⁷Ikanta Ipireetari itsireka-ryaakiro otsipa. Ari iñaawaetanaki itsipa inkite-weri, ikantzi: “¡Pipoki!” ⁸Ari naminaki, noñaatziiri ishiya-paaka itsipa ikyaakoetari kiteriri, iiteetziri “Kaamanitaantsi” kyaakota-kariri. Ari itsipatakari iiteetziri “Sharinkaweni.” Irika iiteetziri “Kaamanitaantsi” ishinetee-takiri rowamaayite osheki jaawiki-jatzi-paeni.

ⁿ 6.1,3,5,7,9,12,16 Ipireetari = Cordero ^o 6.2,4,5,8 ikyaakoetari = caballo

^p 6.6 Rootaki ikantee-takiri jaka: “Pipimante apamotoki-roeni opane trigo okaate opinatyaa apaani koriki denario. Pipimante mawamotoki-paeni opane cebada okaate opinatyaa apaani koriki denario.”

Eeniyitatsi rowamaa-kaantakiri rowathan-teetyaari ojataa-mentotsi, eeniyitatsi aayiteri itashe, itsipa aayitakiri mantsiya-rentsi, itsipa ratsikayiteri katsimari piratsi.⁹

⁹Ikanta Ipireetari itsireka-ryaakiro otsipa. Noñaatzii oponkitziki taamentotsi ishire-paeni ikaatzi rowamaa-wentee-takiri ikaaryootzi ikenkithata-koteero iñaani Tajorentsi. ¹⁰Riitaki kaemayita-neentsi shintsiini, ikanteeyini: “Nowinkathari-perote, Tajorentsi, Kyaarperori. ¿Jempe-paetema okaate poyaawentyaa okantyya pipiyako-wentanteenari, powajankitaa-yiteeri jaawiki-jatzi-paeni?” ¹¹Ikanta iipaetakiri kitamaari kithaarentsi ikithaatyya, ikantziri: “Piyaata-kaero pimakoryaawaki roojatzi rareetan-takyaari pirentzi-paeni pitsipatakari pantawaetaki. Tema otzimatyee rowamaeteri rirori-paeni roshiya-koteemiro eeroka-paeni.”

¹²Noñaatziiri Ipireetari itsireka-ryaakiro otsipa, yotapaaka apaani ithonkan-tyaawori. Ari omapoka-nakari antawo omoyeka. Tsiwakimatanaki ooryaa, tsirenikaakitanaki. Kityonkatanaki kashiri roshiya-nakawo iraantsi.^r ¹³Ari ipariyayitapaaki ompokiro, ikimiwitanakawo opariyayitzi irakakiri chochoki oteka-kitziro antawo tampyya.^s ¹⁴Tee okoñaatanee inkite, okimita-nakawo apineeta-hanki antawo tsipana. Tee iñahaetaneero ochempi-paeni thonkanaka otaanka-yitanaki eejatzi othampishi-paeni. ¹⁵Omaneeya-nakani atziri-paeni impeeta-mooki. Ari ikaatzi romanee-yanakani maawoeni, pinkathari-paeni, riiperori-paeni, reewari-paeni owayiri-paeni, ashaahantaniri-paeni, shintsiri-paeni, omperataa-rewo-paeni, jeekashi-waetaniri-paeni, maawoeni. ¹⁶Irika-paeni omanayita-neenchari ikaema-kaematanakiro ochempi, mapipaeni, ikantzi: “Patsinakae-yinani. Pomanina eero noñaantawo jeekae-tsiri iwinkathari-mentoki. Pomanina eero noñaantari iyatsimanka Ipireetari. ¹⁷Tema monkaa-paeteta-paaka iyatsimanka. ¿Eenitatsima amaweteeroni?”

144,000 ikentakoetziri ipankaki

7 ¹Okanta okaatapaaki iroka, noñaaki ikatziyayita 4 ronampiripaeni Tajorentsi jempe-rika owatzichentetapaa kepatsi. Riitaki otzikayitakirori antawo tampyya. Rootaki kaari iñeetantawo otamakaata-kaero inkaari, tee iñahaetziro eejatzi owaha-pana-yitero oshi inchato. ²Ikanta noñaaki eejatzi itsipa Ronampiri Tajorentsi itonkaa-paaki ishitowapintzira ooryaa. Riitaki amakirori ikentako-mento Tajorentsi, Kañaaniri. Icherapaaki iñaanata-paakiri 4 ronampiri Tajorentsi. Tema irika-paeni 4 ronampiri Tajorentsi, otzimi-motziri ishintsinka, ishinete-

⁹ 6.8 eeniyitatsi = 1/4 ^r 6.12 tsirenikaakitanaki = oshiyaka meremawota-tsiri kithaarentsi ^s 6.13 chochoki = higuera, higo

takiri rowaariperotero kepatsi eejatzi inkaari. ³Ikantapaakiri: “Paata powaariperotziro kepatsi, inkaari, inchato-paeni, nopothona-wakiriita nokentako-tawakiriita ipankaki rompera-yitaari Tajorentsi.” ⁴Nokematzi apaani kenkitha-waeta-kota-nakiriri ikaatzi ikentakoe-takiri ipankaki. Ikaateeyini 144,000. Riivitaki kaatatsiri 12 rinashi-yitaa icharini-yitari Israel. ⁵Ikentakoyite-takiri ipankaki 12,000 icharini-paeni Judá, 12,000 icharini-paeni Rubén, 12,000 icharini-paeni Gad, ⁶12,000 icharini-paeni Aser, 12,000 icharini-paeni Neftalí, 12,000 icharini-paeni Manasés, 712,000 icharini-paeni Simeón, 12,000 icharini-paeni Leví, 12,000 icharini-paeni Isacar, ⁸12,000 icharini-paeni Zabulón, 12,000 icharini-paeni José, 12,000 icharini-paeni Benjamín.

Kitamaa-yiteen-tsiri ikithaa-yitaka

⁹Okanta okaatapaaki iroka, noñaatzii ipiyotee-yakani atziri-paeni. Tema osheki-pero ikateeyakini, tekachaa-jeeni materoni riyotero jempe-rika ikaateeyini. Riivitakira poñaayiteen-chari jempe ipinkathari-wentzi-teekari jempe-rika-paeni, sheninkata-wakaa-chari jempe-rika-paeni, nampitzi-yiwitawori jempe-rika-paeni, kemathata-wakaawori iñaani jempe-rika-paeni. Irika atziri-paeni, riitaki katziyi-mota-kariri jeekaen-tsiri iwinkathari-mentoki eejatzi Ipireetari, kitamaayitaki ikithaa-yitaka. Roteeya-yitaki kompiroshitonki. ^t

¹⁰Thaamentee-yakani, ikaemaeyini ikantzi:

Riitakira Tajorentsi owawijaa-kotan-tatsiri, riitakira jeekaen-tsiri iwinkathari-mentoki, itsipatakari Ipireetari.

¹¹Ikanta rotziwerowae-yanakani tapotheeta-kirori pinkathari-mentotsi. Irika ikaatee-yakini: Ronampiripaeni Tajorentsi, antaripero-paeni eejatzi inkite-weri-paeni kaatatsiri 4. Iweshiryaa-wenta-nakari Tajorentsi, ¹²ikanteeyini:

“¡Kyaariwé! Ithaamenteyanakarini rirori, otzimi-motziri rowaneenkawo, yotaniri irika, pasoonkitaarewo irika, pinkathataa-rewo irika, eenitatsi itajorenka eejatzi ishintsinka. Ashi rowaero aweshiryaa-wentee-yaari Tajorentsi. Kyaariwé.”

¹³Ikanta iñaanata-nakina apaani antaripero, ikantzi rojampitana: “¿Iitaka irika-paeni kitamaa-theeteen-tsiri ikithaataka? ¿Jempema ikinapaakika?” ¹⁴Ari nokanta-nakiri naaka: “taanitya, piyotziro eeroka nowinkatharite.” opoñaashita ikantanakina rirori: “Riivitakira ñaayita-kirori ‘Antawo Kemaatsi-waetaantsi.’ Okimiwitakawo ikewayitan-takyaawomi iithaari rira Ipireetari, rootaki kitamaa-

^t 7.9,10 Ipireetari = Cordero

pero-mawota-kaerori. ¹⁵Rootaki rotsinampaan-taawori irika-paeni ikatziyi-motaari Tajorentsi ijeeka-mentoki. Ashi rowaero kitejeriki eejatzi tsireniriki rantawaeteeniri itajorentsi-pankoteki. Irika jeekaen-tsiri iwinkathari-mentoki, ikimitawo riimi katziya-thaanteteenchani, raampiyeeeri irika-paeni. ¹⁶Eero itashe-neenta-waetee, eero imiri-neenta-waetee, eero ikemaatsi-waetaari ooryaa, eero ratsipeta-waetaawo majawirentsi. ¹⁷tema irika Ipireetari, tsipata-kariri jeekaen-tsiri iwinkathari-mentoki, riitakira aminakowentee-rini, ikimita-kaanteeri raminakowenteetziri ipireetari, riitaki aayiteerini rirakaeri nijaa añaakaan-tatsiri. Tema Tajorentsi oshekyaaiki-peroteerini, riraawae-yitakaha.”

Kaatapaen-tsiri 7 itsirekae-takiro

8 ¹Ikanta Ipireetari, itsireka-ryaakiro otsipa kaatapaen-tsiri 7 itsirekae-takiro. Ojamani imaeriteeta-paentzi inkiteki, tekatsi apaani ñaawaeta-tsini. ²Ikanta noñaakiri 7 ronampiri Tajorentsi itsipata-piintakari Tajorentsi. Ipaetakiri tziwoomentotsi. ³Ikanta ipokapaaki itsipa ronampiri Tajorentsi, ikatziyi-mota-paakawo taamentotsi, roteeya-nakitakiro rowetsikae-tziri ooro. Irika ronampiri Tajorentsi, iipaetawakiri osheki kajanka-ri itaantyaawo roteeya-nakitakiri. Ari otsipataanakawo ramanani atziri-paeni rashiyitaari Tajorentsi, okimiwitaka opiyota-kyaami taamento-tsiki. ⁴Okanta otaanaka kajanka-ri janta roteeya-nakitakiri ronampiri Tajorentsi, katziyee-nkatanaka oyachaarinka otsipae-nkata-nakawo ramanani rashiyitaari Tajorentsi, osheki inimotakiri. ⁵Ikanta irika ronampiri Tajorentsi oteeya-nakitakiro itaamento, raaki omaamari-menkite taamentotsi, rotetakiri roteeya-nakitakirira. Rookakiro kepatsiki. Ari omapoka-nakari kameneenkata-neentsiri, antawo ookathatanaka, antawo omoyekanaka eejatzi.

Tziwoomentotsi-paeni

⁶Wetsikae-yanakani 7 ronampiri Tajorentsi itziwooteeyini.

⁷Ari retanakawo apaani Ronampiri Tajorentsi itziwootanaki, omapoka-shita-paaka ookathatanaka, oparyaa-paaki kepatsiki jiriniki otsipataanakawo iraantsi. Otaapaakiro kepatsi. Rooteentsi othonkyaami kashetani kepatsi otayaa inchato-paeni, eejatzi inchashi-paeni. ^{w 8.7-12}

⁸Ikanta itziwootanaki itsipa ronampiri Tajorentsi, omapoka-shitanaka otonkanaki oshiyakawori antawo-paeni ochempi, shitowanaki paamari ookapaaka inkaareki. Rooteetsi othonkyaami kashetani kepatsi jempe

^{u 8.1} ipireetari = Cordero; ojamani imaeritetapaentzi = 1/2 hora. ^{v 8.3} rashiyitaari Tajorentsi = kiteshireri-paeni ^{w 8.7} ookathatanaka = oparyaa-paaki paamari ^{8.7-12} rooteetsi othonkyaami kashetani = 1/3

otzimayitzi nijaa eejatzi inkaari-paeni oshiyanakawo iraantsi. ⁹Rooteentsi ithonkyaami ikamayitemi kashetani ikaatzi jeekayitan-tawori inkaari, eejatzi rooteentsi othonkyaami kashetani antawo amaatako-mentotsi-paeni. ¹⁰Ikanta itziwootanaki itsipa ronampiri tajorentsi, omapoka-shitanaka iparyaapaaki ompokiro, paamatapaaki roojatzi jempe ojeekayitzi nijaa, rooteentsi othonkyaami kashetani antawaani, eejatzi jempe ikaapiinteezi nijaa. ¹¹Irika ompokiro paryaapaen-tsiri kepatsiki iiteetziri “Kepishiri.” Tema ikepishaatakapaakiro maawoeni nijaa jempe oparyaa-yitapaaki ipomeki. Rooteentsi othonkyaami kashetani kepatsi ikamayitemi atziri opiyakiri rirakirowa nijaa.

¹²Ikanta itziwootanaki itsipa Ronampiri Tajorentsi, omapoka-shitanaka itsireni-tanaki ooryaa, rooteentsi othonkyaami kashetani tee ooryaane. Ari ikimita-nakari kashiri eejatzi ompokiro, tee roorentanaa tsireniriki.

¹³Nokematzi poemata-paentsiri ikinapaaki inkiteki, noñaatziiri pakitha, ikantapaaki rateki: “¡Aapa, aapa, aapa, ashironmatsiterini ikaate nampitee-yaawoni kepatsiki, riiatki atsipetyaawoni yotapaen-chari itziwootawae mawa Ronampiripaeni Tajorentsi!”

9 ¹Ikanta itziwootanaki itsipa ronampiri Tajorentsi. Noñaatziiri iparyaapaaki oshiyakariri ompokiro jaka kepatsiki. Riitakira ikowakaetakiri rashita-ryeero omoo inthomeeki-perota-tsiri. ²Ikanta rashita-ryaakiro, ari oshitowaen-katanaki kachaari, okimitanakyaawo okantahanki antawo ootaantsi. Opamanka-nakiri ooryaa eejatzi tampyaaenka. ³Ari ishitowa-nakiri kachaariki osheki tsinawo-niro, ikimita-paakyaari ikentantzi kitoniro. ⁴Tee ishinetee-tziri rowaariperotero pankirentsi, inhashi-paeni, inchato-paeni. Apatziro ikentayita-paakiri atziri-paeni kaari ikentako-panka-yitzi Tajorentsi. ⁵Irika-paeni tsinawo-niro, tee ishinetee-tziri rowamayiri atziri-paeni ikentayitakiri. Apatziro ikemaatsita-kaa-shiyitakari ikaatzi 5 kashiri. Antawo ikatsitzi-motakiri, kimiwaetaki iyatsinka kitoniro. ⁶Oshekira ikemaatsi-waetyaa atziri-paeni, ikowawityaa ikama-pithateri, eero omatzi-maeta.

⁷Irika-paeni tsinawo-niro ikimita-kotakari ikyaakoetari iñaanta-kaetari rowayirityaa, ramanthee-yitakari ooro. Atziripoo-teeyakini.^x

⁸Jantha-petee-shiri iishi, roowaetaki oeshi tsinani. Antawo-paeni raeki roowaetaki raeki manitzi. ⁹Okimiwitaka ikithaata-tyeeyawomi eshirotakiri ichopineeki. Antawo ipoematanaki rahaeya-nakini, ariwaetaki opoematzi ishiya-kotan-teetari inoshika-yitzi ikyaakoetari aririka riyayite rowayirita-wakaetyaa. ¹⁰Ikimitakari kitoniro-paeni otzimayitzi ithoyeni ipatzishi-thaki. Ikaatzi 5 kashiri ojamanitzi awijantyaari iyepiyanka. ¹¹Irika reewaritakari tsinawo-niro, ronampiri Tajorentsi

^x 9.7 ikyaakoetari = caballo

naawita, riitakira pinkathari-wentan-tatsiri janta inthomoeki-perotzi omoo. Iiteetziri “Thonkan-taniri.” Iñaaniki Heber-paeni, iiteetziri “Abadón.” Iñaaniki wirakocha, iiteetziri “Apolión.”^y

¹² Arira oweyaari etanakawori ratekaetzi “jaapa!” Roo kanteencha eenirowa iyota omonkaatyaa apite ikanteete “jaapa!”.

¹³ Ikanta itziwootanaki itsipa ronampiri Tajorentsi, eeniro iyotapaaka itziwootawae apaani Ronampiri Tajorentsi roojatzi imonkaatan-

tyaari 7 Ronampiripaeni Tajorentsi. Nokematzii ñaawaeta-neentsiri onampinaki taamentotsi monteta-kariri Tajorentsi. ¹⁴ Iñaanata-paakiri ronampiri Tajorentsi tziwootaneen-tsiri, ikantziri: “Poojoryaa-koteri 4 ronampiri Tajorentsi kimitakawori oojotatyeerimi nijaa Antawaani.”

¹⁵ Roojoryaa-koetakiri ronampiri Tajorentsi ayimatakiri rowamaante. Rooteentsi ithonkirimimi rowamayiri atziri nampiyitawori kashetani kepatsi. Rootaki roojoryaa-koetan-takariri ithonkante.^z ¹⁶ Eenitatsi osheki owayiri-paeni kyaakota-kariri ipireetari. Ikantee-takina, ikaateeyini 200,000,000 owayiri-paeni. ¹⁷ Ikanta noñaakiri ikoña-perotanaki irika owayiri-paeni noñaashiretakiri, ikithaa-yitakawo eshiro-takiri ichopineeki. Eenitatsi poreka-theeteen-tsiri ikimitakawo paamari, itsipa kityonkae-ronka-theeteen-tsiri, itsipa kiteritheeteen-tsiri. Irika-paeni ikyaakoetari, ariwaetaki iito manitzi. Oshitowanaki ipaanteki paamari, kachaari, kiteri-moetotanaki kachaari, osheki oshitzinka. ¹⁸ Iroka okaatzi shitowa-neentsiri ipaanteki, rooteentsi othonkirimimi owamayiri atziri nampiyitawori kashetani kepatsi. ¹⁹ Tema ipaanteki ikyaakoetari otzimayitzi ishintsinka. Tema kantacha ratsikan-tantyaawo eejatzi ipatzishithaki, ikimiwitakari maanki.

²⁰ Roo kanteencha, teera rookiro ikaaripero-yitzi atziri-paeni kaari rowamahaete. Eekiro riyaaata-kaatziro ipinkatha-yitanakiri peyari-paeni, ipinkathatzi oshiyakaa-wontsi rowetsikae-tziri ooro, koriki, eshiro, mapi, incha-kota, riiyitaki itajorentsi-nirote, teemaeta iñaanta-nitzi, tee ikema-nitzi, tee ranashita-nitzi.^a ²¹ Teera rookiro rowamaan-tayitzi, ikijaminthatantzi, imayempitzi, ikoshiyitzi.

Ronampiri Tajorentsi oteeyakirori oryaani ojankina-rentsi

10 ¹ Ikanta noñaaki ishaawi-nkaeya-paaki itsipa ronampiri Tajorentsi, ikinanta-paakawo menkori, kimiwitaka irika roomi ikithaata-kyaami menkori. Kimiwitaka riimi oye ramantheetakyaa iitoki. Shipakiryaayita ipooki, ariwaetaki ooryaa. Kimitaka omoreka-tyeemi ipori-paeni. ² Roteeyakiro oryaani jankina-rentsi panaryeen-chari. Ikanta

^y 9.11 iñaani wirakocha = griego ^z 9.15,18 Rooteentsi ithonkirimimi rowamayiri atziri nampiyitawori kashetani kepatsi = 1/3 atziri-paeni tzimatsiri kepatsiki ^a 9.20 eshiro = bronze

rayiitzi-mata-paakira, raatzikan-tapaakawo iitzi-peroki inkaariki, rooma rampate raatzikan-tapaakawo kepatsiki. ³Ikaemapaaki, riiwaetaki ikaemi manitzi. Omapoka-shitanaka ookathatanaka, 7 okaatzi apiitanakiro ookathata. ⁴Okanta okaatapaaki 7 ookathataka, ari nokowawita nojankinateromi nokemakiri iñaawaetakiri ookatha-rentsiki. Nokematzii iñaanata-nakina apaani inkite-jatzi, ikantana: “Eero pojankinatziro pikemakiri ookatha-rentsiki.” ⁵Ikanta iñaawaetanaki noñaakiri ronampiri Tajorensi aatzika-paakirori inkaari eejatzi kepatsi. Itzinaa-wakota-naka rakoperori, ⁶rootaki riyonetan-tyaari tee itheeya. Ikantanaki: “Riitaki Tajorensi yotzirori omaperotatyaa nokamantemi, riitaki Kañaaniri, wetsika-kirori inkite, kepatsi, inkaari, maawoeni ikaatzi tzimantawori. Teera ojamanitapae, ⁷rooteentsi itziwoote oweyaantawori ronampiri Tajorensi, arira omonkaa-paetetyaari okaatzi ikantakiriri Tajorensi Kamantantaniri-paeni ikamantantero kaari riyotako-witeeta paerani.”

⁸Nokematzii rapiita-nakiro iñaanatana inkite-jatzi, ikantana: “Piyaata-shiteri ronampiri Tajorensi katziyeen-chari inkaariki eejatzi kepatsiki, payiro eeroka jankina-rentsi panaryeen-chari roteeyakiri.” ⁹Ari nokantakiro. Niyaata-shita-nakiri ronampiri Tajorensi, nokowakota-paakiri, nokantziri: “Pipinawo jankina-rentsi.” Ari ikantanakina rirori: “Iroka, poyaawo. Osheki owochanka, ariwaetaki pitsi aririka powakyaawo, rooma aririka piniyakiro, ari okepishikapakimi pimotoziki.” ¹⁰Ari nokantakiro, naakiro, nowakawo. Ari okantaka, pochawitaki ariwaetaki pitsi, roo kanteencha osheki oepishika-nakina nomotziki. ¹¹Ari ikantanakina ronampiri Tajorensi: “Pikamantanteero okaate awijimo-yiterini ikaatzi nampiyitawori jempe-rika-paeni janta, ikaatzi ipinkathari-wentee-tziri jempe-rika-paeni, kemathata-wakaawori iñaani jempe-rika-paeni. Pikaman-tayiteeri eejatzi pinkathari-paeni.”

Apite kenkithata-kowentan-taniri

11 ¹Ikanta iipaetakina kotzitsi, nomonkaa-mento iroka. Ikanteetakina: “Piyaate pimonkaatero tajorensi-panko, eejatzi taapokimentotsi. Piyoteri eejatzi jempe ikaatzi piyoteen-chari janta ipinkathatantzi. ²Eero pimonkaatziro jantakiroki tajorensi-panko. Rootaki ishinetee-takiniriri itsipa-jatzi atziri-paeni, arira ipiyotee-yaani koshekan-taniri janta tajorensiki nampitsi. Ari rawijeri ikaate 42 kashiri ojamanite. ^{11.2-3} ³Aripaetera, notyaante apite kenkithata-kotenari, riitakira kenkithata-paakironi awijayita-tsini, okaate 1260 kitejeri ikenkithata-kotena. Ikimita-kotyaaari ikanta ikithaayita owashireta-kotariri kaminkari.”^b

^{11.2-3} 42 kashiri = 1260 kitejeri = awijaneentanaki mawa ojarentsi ojamanite

^b **11.3** ikithaayita owashireta-kotariri kaminkari = karenimawota-tsiri kithaarentsi

⁴Irika apite kenkithata-kotan-taniri, riitaki roshiya-kaawentee-takiri paerani apite inchato, rijatzi roshiya-kaawentee-takiri apite roota-mento Tajorentsi pinkathari-wentziriri kepatsi-jatzi-paeni.^c ⁵Itzime-rika kowatsini ikoshekyaaari irika apite kenkithata-kaantaniri, ari oshitowanaki ipaanteki paamari, ithonkakiri kijaneentziriri. Ari ikantyaari maawoeni kowawita-chani ikoshekyaaari, ari ikamaki. ⁶Irika kenkithata-kaantaniri otzimi-moteri ishintsinka. Ari ikantakaa-kyaawo rirori eero oparyahae inkani roojatzi imonkaatan-takyaawori ikenkithata-kaantzi. Ari imatakiro ipeyiro iraantsi nijaa-paeni. Ari omatakyaawo otzimi oetarika pomeentsitzi-mowaetyaarini jaawiki-jatzi. Ari rapiipiintero okaatzi ikoyiri rirori. ⁷Aririka okaatapaaki ikenkithataki, ari ishitowa-nakiri mashireyantzi owantaniri ipoñaakyaawo omooki inthomoe-perota-tsiri, ikosheka-paakari apite kenkithata-kaantatsiri, roojatzi rowamaan-takyaariri. ⁸Rookanakiri rowamaani awotsiki janta antawoeteki nampitsi, jempe ikenta-kotee-takiri paerani Iwinkatharite. Rootaki oshiyakaa-wenta-chari “Paamaarini” eejatzi “Apitantoni.” ⁹Eero ishinetee-tziri ikiteeteri rowamaani, aririka awijanaki mawa kitejeri okaate ojamanite ramina-mintheeteri. Ithonkyaa iñeeri nampiyitawori jempe-rika-paeni, sheninkata-wakaa-chari jempe-rika-paeni, kemathata-wakaawori iñaani jempe-rika-paeni, ikaatzi ipinkathari-wentee-tziri jempe-rika-paeni. ¹⁰Antawo roemoshirenkyaawo kepatsi-jatzi-paeni, ipashita-wakae-yityaa oeta-rikapaeni. Ikimoshireyitee rowamahae-takirira apitekiro kenkithata-kaantaniri kemaatsita-kaayita-kariri kepatsi-jatzi-paeni. ¹¹Roo kanteencha, awijanaki otsipa mawa kitejeri, itajonkaeri Tajorentsi irika-paeni, añaayitee. Ikanta ipiriintaa. Osheki ithaawae-yanakini iñeetakiri ipiriintaa. ¹²Ikemaetaki shintsiri ñaantsi inkiteki, ikanteetaki: “Pateete jaka jenoki.” Romapoka-shitanaka roenokan-tanaawo menkori. Tema iñaawaeri maawoeni kijaneenta-waeta-kiriri. ¹³Ari omoyeka-nakari antawo kepatsi, rooteentsi othonkiromi nampitsi, ikamayitaki ikaatzi 7000 atziri. Riima kaari kamatsini, ikantayitanaki: “Omaperotatyaa otzimi ishintsinka Tajorentsi jeekatsiri inkiteki.”^d

¹⁴Ari awijawitaka apite ikanteetaki “jaapa!” Roo kanteencha, rooteentsira iñeetero mawatatsini.

Oweyaantawori tziwootaantsi

¹⁵Ikanta itziwootanaki oweyaantawori ronampiri Tajorentsi, ari ikaemae-tanaki inkiteki, ikanteetzi:

Nimaeka ipinkathari-wentantee Awinkatharite kepatsi-kinta.

^c 11.4 inchato = olivo ^d 11.13 rooteentsi othonkiromi nampitsi = jeemperika ojeekayitzi 10 pankotsi, opookanaki apaani, ari okantakari maawoeni nampitsi.

Ari ipinkathari-wentantee Jeepatzii-totaa-rewo, rotyaan-takiri
Tajorentsi,

ashi rowaero ipinkathari-wentantee. ¹⁶Ari rotziwerowae-yanakani
24 antaripero-paeni, iweshi-ryaawenta-nakari Tajorentsi,

¹⁷ikanteeyini:

¡Tajorentsi! ¡Pinkathari! ¡Shintsi-perori!

Eerokataki nimaeka, pitzimita paerani, rooteentsi pipiye.

Osheki nopasonkiteemi, tema pimatakiro poñaahan-tziro
pishintsinka, pipinkathari-wentantzi.

¹⁸Paerani osheki ikijaneentakimi atziri-paeni,

rooma nimaeka, monkaata-paaka poñaahan-teeyaariri piyatsimanka,
powajankitahaeri kamayiteen-tsiri,

pithonkaeri owamaan-tayiteen-tsiri.

Aripaete pipinayiteeri Kamantantaniri-paeni pomperatani eeroka,
ari pikimitahaeri maawoeni kiteshireri pashiyitari, ikaatzi

pinkatha-yiteemiri.

Maawoeni pipinayiteeri, petanakyaari antari-paeni eejatzi iryaani-
paeni, maawoeni.”^e

¹⁹Ikanta ashitaryaanaka itajorentsi-pankote Tajorentsi janta inkiteki,
koñaawaetanaki tajorentsi-moko jempe rotetakoe-tziro jankinata-kota-
chari ikashiya-kahaetani. Antawo ookathatanaka, omoyekanaka kepatsi,
paryapaaki antawo jiriniki.

Tsinani eejatzi noonki

12 ¹Okanta okoñaatanaki inkiteki aamparentsi. Noñaatzii apaani
tsinani, ariwaetaki ooryaa okithaatakari, riitaki kashiri
okatziyantaka. Amantheeta-kotakari ikaatzi 12 ompokiro. ²Tema
omotzitatzi iroka tsinani. Osheki okaema-kaema-waetaki okemaatsita
otzimaa-nite. ³Ari okoñaatanaki inkiteki otsipa aamparentsi. Noñaatzii
apaani noonki, kityonkari. Eenitatsi 7 iito, eejatzi 10 ichee. Ramanthee-
yitakiro iito. ⁴Osheki ompokiro ratahan-takari ishitha, rootaki imaterimi
kashetani ijeekayitzira ompokiro, rowaryaakiri kepatsiki. Ikanta ipokaki
noonki ojeekira tsinani, ikowaki royityaawo eenchaa-nikite aririka
itzimapaaki.^f ⁵Okanta otzimaa-nitaki tsinani, shiramparyaa-niki irika.
Riitaki jewan-teeyaarini atziri-paeni reshiro-kotzite. Omapoka-shitaka
rahaeta-nakiri ijeekaki Tajorentsi iwinkathari-mentoki. ⁶Rooma tsinani,
shiyana roori ochempi-mashiki. Ari rowetsika-kiniro Tajorentsi jempe
onampityaawo, okaate 1260 kitejeri ipaetero owanawo janta.

⁷Aripaete otzimaki owayiritaantsi inkiteki. Riitaki Miguel koshekan-
teenchari itsipatakari Ronampiri tajorentsite. Riitaki ikoshekaka Noonki

^e 11.18 pinkatha-yiteemiri: waerontsi ^f 12.4 roo imaterimi kashetani = 1/3

itsipayitakari rirori Ronampiri Tajorentsise. ⁸Teemaeta otzima-perotzi ishintsinka irika Noonki eejatzi Ronampiri tajorentsise. Tee ishineteeztziri ijeekawaete inkiteki. ⁹Ari rowaryee-takiri Noonki itsipatee-takiri Ronampiri tajorentsise. Irika Noonki rowaryee-takiri, riitaki iiteetziri “Kamaari,” iita eejatzi “Yakatantaniri.” Riitaki kowatsiri ramatawiteri maawoeni atziri ikaatzi nampitawori kepatsiki. ¹⁰Nokematzii cheraneentsiri inkiteki, ikantzi:

Retateeta-nakawo ipinkathari-wentantzi Tajorentsi,
retateeta-nakawo roñaahan-tziro ishintsinka, rowawijaa-kotantee.
Retateeta-nakawo eejatzi Jeepatzii-totaa-rewo rotyaan-takiri.
Tema rotziryaakiri thaweta-kota-piinta-kiriri aetziri
“noyemijantzin-karite-paeni.”

Kitejeriki eejatzi tsireniriki ithaweta-kota-piintziri Atajorentsise.

¹¹ Tema irika-paeni iiteetziri “noyemijantzin-karite” rotsinampahaeri rirori Kamaari,

tema ikamawenteeri Ipireetari, rapaatanakiro rira ikamaki.
Rootaki imatantaawori eejatzi rirori ikenkithateero ñaantsi,
ikowaki rirori ikamawenteeri Jeepatzii-totaa-rewo.

¹² Rootaki pithaamentan-tyaari eeroka-paeni inkite-jatzi.

Ashironkamatsitemini eeroka-paeni kepatsi-jatzi, eejatzi nijaa-weri,
Tema kijanaka Kamaari rowaryee-takiri jempe pijeekawita,
Rootaki ikatsimatan-takari, tema riyotzi yotapaaka eepichokiini.”

¹³ Ikanta iñaakiro noonki rowariryee-takiri kepatsiki, retanakawo ikemaatsita-kaawaetakawo tsinani tzimakiriri shiramparyaa-niki.

¹⁴ Roo kanteencha, tzimanaki apite oshiwanki, roowaetaki ishiwanki pakitha. Rootaki aantanaari iyaatero ochempi-mashiki, ojeeka-pithateri inteena maanki. Ari awijanaki mawa ojarentsi ojeekawaete janta.[§]

¹⁵ Ikanta ipaapate-paeni maanki roemishitowanaki nijaa ipaanteki, kimiwaetanaka iniraani nijaa. Ikowawita rowiinkiro aririka oonka-kotanakyaa. ¹⁶Roo kanteencha, tankanaki kepatsi, oniyaata-wakiro nijaa, ari okanta awijakotan-takari tsinanira. ¹⁷Ari opoñaanaka ikatsima-perotanaki noonki. Jataki rowayirityaari itsipa otomi-paeni iroka tsinani. Riiyitaki roshiya-kaawenteetzi kemijanta-kirori ikantakaantani Tajorentsi, oetziñaarikota-naawori ñaantsi ikenkithata-koetziri Jesús Jeepatzii-totaa-rewo.

Apite mashireyantzi antami-weri

13 ¹ Nokanta nokatziya-paaka inkaari-cheraaki. Noñaatzii ishitowanaki nijaaki apaani mashireyantzi owantaniri antami-

§ 12.14 Ari awijanaki mawa ojarentsi = apaani ojarentsi, ojarentsi-paeni ipoña kashetani ojarentsi

weri. Eenitatsi okaatzi 10 ichée, eejatzi 7 iito. Ramanthee-yitakiro ichée-paeni. Eenitatsi rojankinee-takiri iitoki, itheenka-tajorentsi-waetetzi. ²Irika owantaniri ariwaetaki ikarinatzi manitzi. Rooma iitzi-paeni ariwaetaki maeni. Ariwaetaki ipaante manitzi. Riitaki oshinchaakiriri noonki, riiperori ipinkathari-wentan-tanaki irika owantaniri. ³Okanta apaani iito irika owantaniri kimiwitaka rowamahae-takiro, roo kanteencha eejatzi ñaahae. Osheki ipampoyee-ya-nakirini jaawiki-jatzi-paeni, ikemijanta-nakiri. ⁴Osheki ipinkathata-nakiri, riitaki rajahaa-wenta-nakari, ikanteeyini: “¿Eenitatsima monkaatyaarini irika owantaniri? ¿Eenitatsima otsinampaerini?” Ari ikimitee-takiriri eejatzi noonki, rajahaa-wentee-tanakari, tema riitaki oshinchaha-kiriri irika owantaniri.

⁵Ishineteetakiri ñaawaeta-piinte irika owantaniri, itheenka-tajorentsi-waetanaki. Riitaki ikowakahaetakiri ipinkatharite, ikaatzi 42 kashiri ipinkathari-wentante. ⁶Osheki itheenka-tajorentsi-waetaki ipaeryaa-waeta-shitakari Tajorentsi, ipaeryaa-waeta-shitakawo tajorentsi-thaante, ipaeryaa-waeta-shitakari inkite-jatzi. ⁷Riitaki owayirityaarin rashiyitari Tajorentsi, ikoyi rotsinampaeri. Riitaki ikowakahaetakiri ipinkathari-wenteeri ikaatzi sheninkata-wakaa-chari jempe-rika-paeni, nampiyitawori jempe-rika-paeni, kemathata-wakaawori ñaani jempe-rika-paeni, ikaatzi ipinkathari-wentee-tziri jempe-rika-paeni. ^h ⁸Osheki ipinkathata-nakiri jaawikiki-jatzi-paeni kaari jankinata-kota-chani jempe rojankinata-koyitaka riyoshiitee-takiri paerani rowetsikan-teeta-kawori kepatsi, ikaate rañaakahae-teeri, ikaatzi ikamawenteeri Ipireetari. ⁱ

⁹Koyirori ikemathatero iroka, ikemijante:

¹⁰Ikaate rominkyaawaeteeteri, ¡Materoota!

Ikaate owamaantan-tyaawoni ojataa-mentotsi, ari ikimi-teeri paata rirori rowamaan-teetyaari ojataa-mentotsi.

Rootaki roejokirotan-tyaawori ikemijanteeri rashiyitari Tajorentsi.

¹¹Nokanta noñaaki itsipa mashireyantzi antami-weri ishitowanaki kepatsiki. Eenitatsi apite ichée, ariwaetaki otapo-terempita ichée ipireetari. Riitaki ñaawaeta-paentsiri, roshiya-paakari noonki. ¹²Irika antami-weri otzimi-motziri ishintsinka. Ipajawyaa-wakari etakawori owantaniri rowama-witee-takari iito, eejatzi ñaahae. Ishintsitakiri atziri-paeni ipinkathateeri etakawori owantaniri. ¹³Tema roñaahan-tapaakiro kaari ñaapiinteetzi. Ithonka ñaayitakiri maawoeni atziri rowayitaki ookatharentsi. ^j ¹⁴Osheki jaawiki-jatzi-paeni ramatawitan-takari ishintsinka ipajawyaa-kiriri etakawori owantaniri rowama-witee-takari iitoki. Ishintsita-nakiri atziri-paeni rowetsiki roshiya-kaawo etakawori owantaniri.

^h 13.7,10 rashiyitari Tajorentsi = kiteshireri ⁱ 13.8,11,15 Ipireetari = cordero
^j 13.13 rowayitaki ookatha-rentsi = paamari rowayitakiri inkitekinta

¹⁵Ikanta irika antami-weri, itajonkakiri oshiyakaa-wontsi, añaanaki. Ari iñaawaetanaki. Ithonkakiri rowamaakiri kaari pinkathaterini. ¹⁶Ikentako-pankata-kaantakiri atziri-paeni, imatakiri itsipa-paeni rakoperoki. Ithonka ikenta-kota-kaantakiri atziri-paeni, antari-paeni, eenchee-riki-paeni, ashironkaenkari-paeni, ashaahantzinkari-paeni, omperatantzinkari-paeni, omperataa-rewo-paeni, maawoeni. ¹⁷Riima kaari ikentako-pankatakoteetzi, tee ishinetee-tziri ramananta-waete, eejatzi ipimanta-waete. Rootaki okowa-perotan-tyaari ikentakoe-teniri iwaero owantaniri maawoeni atziri-paeni. Itzimayite itsipa ikentakoe-takiniri oshiyawitawori iwaero. ¹⁸Apaani yotaniri, ari okantaki ikemathatero iroka oshiyakawori iwaero owantaniri. Tema iroka oshiyakawori iwaero, rootaki rojankinee-tziri “666.”

Romampaani kaatatsiri 144,000

14 ¹Nokanta napiitakiro naminanee, noñaatziiri Ipireetari ikatziya ochempiki Kijakowentoniki. Ari itsipayitakari kaatatsiri 144,000 kentako-pankatako-yitakawori iwaero rirori, eejatzi rashi Ashitariri.^k ²Nokematzi poemata-neentsiri inkiteki ariwaetaki oparyeenkaatzi nijaa, ariwaetaki shintsiri ookatha-rentsi, ariwaetaki ipiyompi-waeteetzi. ³Rootakira owakira mampaantsi nokemakiri. Riitakira omampahae-yacharini kaateen-tsiri 144,000 ipinako-wenteeri Ipireetari. Itapothee-takari romampaa-wentari jeekaentsiri iwinkatharimentoki, ari ikatziyi-takari eejatzi 4 inkite-weri, eejatzi antaripero-paeni. Riitakira yoshiitacha romampahae-yakani irika-paeni, tekatsira itsipa materoni romampaeyaawo. ⁴Irika-paeni kaateen-tsiri 144,000, kiteshireteeyakini, tee rantayi-tziro kaari kameethayitatsi imayempi-yitero tsinani. Riityitaki oyaata-piinta-kiriri Ipireetari jempe-rika ikinayitzi. Riityitakira retakari rashitaari Tajorentsi, rijjatzi rashiyitakari Ipireetari. ⁵Tee itheeya-waante-nita, tee otzimawaetzi iyaari-pero-shirenka oeta ithaweta-koeteriri ijeekira Tajorentsi.

Ikamantantakiri mawa ronampiri Tajorentsi

⁶Ikanta noñaaki rahapaaki inkiteki itsipa ronampiri Tajorentsi, ikenkithata-kaapaakiri jaawiki-jatzi ikaatzi ipinkathari-wentee-tziri jempe-rika-paeni, sheninkata-wakaa-chari jempe-rika-paeni, kemathata-wakaawori iñaani jempe-rika-paeni, nampiyitawori jempe-rika-paeni. Ikenkithata-kota-paakiniri kanteeta-chari Kameethari Naantsi. ⁷Icheraa-perotatzii, ikantzi: “Pipinkathateri Tajorentsi. Pajahaa-wentee-yaari. Tema rooteentsi raminakoe-teero okaatzi ranteetakiri. Rootaki piweshiryaawentan-tyaariri wetsika-kirori inkite, kepatsi, inkaari, eejatzi nijaa-paeni.”

^k 14.1,3,4,10 Ipireetari = Cordero

⁸Ikanta ipokapaaki itsipa ronampiri Tajorentsi, ishintsitapaaki ikaemapaaki, ikantzi: “Rapathakiro-ryeetakiro antawo nampitsi Kompitaari. Ithonkae-takiri atziri-paeni nampitan-tawori, oetzinaarikotawori imayempi-waetaki. Tema ikaema-shiryaakiri itsipa-jatzi atziri-paeni roshiyakotyaari okaatzi rantayitakiri rirori. Okimiwitakawo roeshinkita-tyeerimi okanta imayempita-kaanta-kariri.”

⁹Ikanta ipokapaaki itsipa ronampiri Tajorentsi, mawatatsiri, ikaemapaaki ikantzi: “Itzimi-rika pinkathata-kiriri owantaniri, pinkathata-kirori eejatzi roshiya-kaawo, itzimi-rika kentako-pankatakoyitakawori iwaero, eejatzi rakoki, ¹⁰riijatztakira ikija-neenta-yiteri Tajorentsi. Okimiteeyaawo roetaatyeerimi piyanta-tsiri. Antawo ikemaatsita-kaayitee-yaari itahaeri, ratsipetee-yaawo kachaari, kiterimoetotatsiri, osheki oshitzinka. Ari inaayiteeri maawoeni ronampiri Tajorentsi tajorentsiteen-tsiri, ari ineeni eejatzi Ipireetari. ¹¹Ashi rowaero ikemaatsitee-yaawo awijayiteentsiri, kitejeriki eejatzi tsireniriki, eero otsiwaka-neentzi eepichokiini. Ari kimitee-yaari ikaatzi pinkathata-kiriri owantaniri, pinkathata-kirori roshiya-kaawo, kenta-kota-kawori eejatzi iwaero.”

¹²Rootaki roetzinaarikotan-tyaawori ramaweni-waenite rashiyitari Tajorentsi, imonkaata-piinteero ikantakaan-teetziri ikemijanteerira Jesús.¹

¹³Ikanta nokematzi inaawaetanaki apaani inkite-jatzi, ikantzi: “Pojankinatero iroka: Aririka ikamayite ikaatzi rashitaari Awinkatharite, kimoshireyitee.” Ari okantanakiri Ishire tajorentsi, ikantzi: “Omatyaata, tema tee okowa-jaantya nimaeka inaashintsi-shireta-waeteeyaa, tema kameetha imakoryaa-waetzi, inintaa-waeta-paawo okaatzi rantawentakiri.”

Rowiikitee-teeri kepatsiki

¹⁴Okanta okoñaata-paaki kitamaari menkori, noñaatziiri ijeekaki kimitakariri Itomi Atziri. Ramantheetakari ooro, roteeyaki thoyempyaa-nikiri kotsiraaniki. ¹⁵Ikanta ishitowanaki tajorentsi-pankoki itsipa ronampiri Tajorentsi, ikaema-kota-paakiri jeekaentsiri menkoriki, ikantziri: “Jampae-nkatakira pankirentsi, powiikitan-tyaawo piyotsiraanikite.” ¹⁶Ikanta irika jeekaentsiri menkoriki, itotantakawo iyotsiraanikite, rowiitantaki kepatsiki.

¹⁷Ikanta itsipa ronampiri Tajorentsi jeekantawori tajorentsi-panko janta jenokinta, shitowanaki rirori, roojatzi roteeyakiri thoyempyaa-nikiri kotsiraannki. ¹⁸Ari ishitowanaki itsipa ronampiri Tajorentsi ipoñaanakawo taapookimento-tsiki. Riyaata-shita-nakiri ishinete-

¹ 14.12 rashiyitari Tajorentsi = kiteshireri

takiri raminakowentero paamari. Ikaema-kota-nakiri itsipa oteeyakirori kotsiraaniki, ikantziri: “Picheka-yitero kithoki-yiteen-tsiri kepatsiki, tema irakayitaki.”^m 19 Tema imatakiro ronampiri Tajorentsi, ichekakiro kithokiteen-tsiri kepatsiki, ipiyotakiro inchato-naaki, ikawirinkaetero. Roo oshiyakaa-wentacha iroka jempe ikantyya Tajorentsi rowajankitahaeri kaari-pero-shireri-paeni. 20 Imaetakiro maawoeni chochoki ikawirinkae-takiri othapiki nampitsi, shitowanaki iraantsi janta inchato-naki. Kimiwitaka ari opamanka-nakiro nampitsi. Iweyaakari ipaanteki ikyaakoetari ojaanaanaki iraantsi. Jataki inteena oonkyaa.ⁿ

Ronampiripaeni Tajorentsi amironi paata 7 owajankitaantsi

15 1 Nokanta noñaaki otsipa aamparentsi inkiteki. Roopero okantaka, ipampoyaawentee-tanakiro. Eenitatsi ikaatzi 7 ronampiri Tajorentsi. Riiyitaki tsipayita-kawori rowajankitaan-tayitaki. Tema okaatzi rantayitakiri ronampiri Tajorentsi, ari omonkaatari iñahaetziro iyatsimanka Tajorentsi.

2 Ari noñaaki eejatzi apaani inkaari, okimiwitakawo ñaarontsi. Roo kanteencha morekatheetaki iroka inkaari. Ari ikatziya-yitakari otsinampaa-kiriri mashireyantzi owantaniri eejatzi ikimita-kaawo. Roteeya-yitakiro iwiyompi-mento ipawaeriri Tajorentsi. Riiyitaki kaari kentako-yityaawoni iwaero kowaenkari. 3 Rootaki romampahae-yarini irika-paeni romampaakari paerani iwaejatziteni Moisés. Iiteetziro “Romampaani Ipireetari,” okantzi:

Nowinkatharite Tajorentsi, Shintsi-perori,
Roopero okanta pantakiri, ipampoyeeyanakironi.
Panta-piintakiro eeroka tampatzikari eejatzi kyaariperori.
Eeroka pinkathari-wenteeriri atziri-paeni.

4 ¿Eenitatsima kaari pinkathateemini, kaari ajahaawenteemini?
Apatziro eeroka pitajorentsitzi.
Ari ipokashi-yitemi maawoeni itsipa-jatzi, tema eeroka
ipinkathateeri.

Tema poñaahan-takiro osheki okameethataki pantayitakiri.^o

5 Okanta noñaaki inkiteki tajorentsi-panko, ashitaryaanaka tajorentsi-naki-perori. 6 Ari ishitowa-nakiri 7 ronampiripaeni Tajorentsi owajankitaan-tatsini. Kitamaanikiyitaki iithaari, shipakiryaa-pero-taki owaneenkataka. Ithaantakiri rowetsika-mashiteetziri ooro 7 Ikanta apaani inkite-weri kaatatsiri 4, ipayita-wakiri ronampiripaeni Tajorentsi apaani pajo. Kimiwitaka janta pajoki, ari ojaa-kyaami iyatsimanka

^m 14.18 kithoki-yiteen-tsiri = uva ⁿ 14.20 inteena = 1600 estadio, 300 kilómetro, rootaki oshiyakawori aririka anashite okaate 7 kitejeri ^o 15.4 ajahaawenteemini: waerontsi

Tajorensi, ashi oyirori ikañaanitee. ⁸Kachaaryeenkataki tajorensi-panko, okantakaakawo rowaneenkawo Tajorensi eejatzi itajorenka. Tekatsi mateeroni ikyyee tajorensi-pankoki roojatzi okaatan-tapaa-kyaari rowajankitaantaki ronampiri Tajorensi.

Pajonaki-paeni jaayitaka katsiman-kantsi

16 ¹Nokematzii tajorensi-pankoki, ñaanata-nakiriri 7 ronampiripaeni Tajorensi, ikantziri: “Piyaate pijakotero kepishaari okaatzi jaayiteen-chari 7 pajoki kimitakawori iyatsimanka Tajorensi.”

²Arira retanakawo apaani ronampiri Tajorensi ijakotakiro kepishaari jaayiteen-chari iwajoniki. Ari omapoka-shita-nakari antawo ipathaa-waetanaki ikaatzi kenta-kota-kawori iwaero mashireyantzi owantaniri, ikaatzi pinkathata-kirori roshiya-kaawo.

³Ikanta itsipa ronampiri Tajorensi ijakotakiro inkaari-mashiki jaayiteen-chari iwajoniki. Oshiyanakawo iraantsi inkaari, ithonkaka ikamaki jeekantawori.

⁴Ikanta itsipa ronampiri Tajorensi ijakotakiro nijaa-mashiki, oyaapyaaki nijaateni-mashi jaayiteen-chari iwajoniki. Opeyanakawo iraantsi nijaa-paeni. ⁵Nokematzii iñaawaetanaki ronampiri Tajorensi rowaetakiri raminako-wenteri nijaa-weri, ikantanaki:

Tajorensi, kañaaniri, rañiitaka paerani, tampatzika-shireri eeroka, tema eeroka amina-koteeroni kameetha iroka-paeni.

⁶Tema ikaatzi owamaayita-kiriri pashiyitari, ikaatzi apaatakaakiriri rira Kamantantaniri-paeni rowamaa-yitakiri, riiyitaki nimaeka miriyiteeroni iroka iraantsi.

Tema rootaki ikowakiri.

⁷Okanta nokemaki iñaawaetanaki irika-paeni jeekatsiri taapookimento-tsiki, ikantee-yanakini:

¡Ariwé! Nowinkatharite Tajorensi, okaatzi pikowakiri panteri tampatzikayitaki. Kyaariperori iroka.

⁸Ikanta itsipa ronampiri Tajorensi, ijakotakiro ooryaaki jaayiteen-chari iwajoniki. Romapoka-shitanaka ooryaa itaanakiri atziri-paeni.

⁹Tema antawo itakiri atziri-paeni ooryaa, rootaki opoñaan-tanakari itheenka-tajorensi-waetanaki, ipaeryaa-shiwaeta-nakari Tajorensi, ashitawori ishintsinka, owajankitaan-tatsiri. Tee imateeyaa ipiya-shire-yitee ipinkathateeri Tajorensi.

¹⁰Ikanta itsipa ronampiri Tajorensi, ijakotakiro jemme ipinkathari-wentantzi owantaniri jaayiteen-chari iwajoniki. Antawo otsirenikaakitanaki. Antawo rashironkaa-yitaka atziri-paeni janta, ratsika-waetakiro inene ikemaatsi-waetaka. ¹¹Ari itheenka-tajorensi-

waetanaki, ikijima-waeta-nakiri Inkite-jatzi Tajorensi, tema osheki ikemaatsi-waetaka, osheki ipathaa-waetaki. Roo kanteencha tee rooki-maetyaawo iyaari-peronka.

¹²Ikanta itsipa ronampiri Tajorensi, ijakotakiro Antawaa-ki nijaa jaayiteen-chari iwajoniki. Omapoka-shitanaka opiryaatanaki. Aritaki imatakya imontyaa-yitapaaki pinkathari-yitatsiri jempe ishitowapiintzi ooryaa, rowayirityaa. ¹³Ikanta ishitowanaki peyari ipaanteki noonki. Ishitowanaki eejatzi peyari ipaanteki owantaniri, ari okimitakari ipaanteki theeri kamantantaniri, ishitowanaki peyari. Ikaatzi peyari shitowa-yitapaen-tsiri, ariwaetaki mashero, ¹⁴Aritaki imatakiro rantayitero kaari iñaapinteetzi. Ithonka riyaa-shiyitakiri ikaatzi pinkathari-yitatsiri kepatsiki. Iñaanta-kaayitakari rowayirita-kaeyaari, ipiyi-materika Tajorensi Shintsi-perori. ¹⁵(Pamini, noshiya-paeyaari koshintzi aririka nopiyakiri. Kimoshireyitee aamawentee-nani, kimitakariri oyirori okaakiini iithaari intsipaete ikithaata-nakyaawo, eero ishiyamerekitantanaka, rowaañee-tapaakiririka.) ¹⁶Ikanta irika-paeni peyari, ipiyoyitakiri pinkathari-paeni Owayirritoniki. Iñaani Heber-paeni, ikantee-tziro “Armagedón.”

¹⁷Ikanta iweyaanta-paakawori ronampiri Tajorensi, ijakotakiro tampyaaenkaki jaayiteen-chari iwajoniki. Ikemaetatzii kaemaneen-tsiri tajorensi-pankoki, ojeekira iwinkatharimento, ikanteetzi: “¡Ari othonka-paaka!” ¹⁸Ari iñeetakiro ochenkitanaka ookatha-rentsi, antawo okamenitaki, ikemaetakiro eejatzi antawo omoyekanaka kepatsi. Tee iña-piintee-tziro kimitakawori iroka omoyeka, roojatzi paerani owakira itzimantayi-tanakari atziri-paeni kepatsiki. ¹⁹Okanta antawo nampitsi Kompitaari, mawakota okaatanaki otankanaki. Ari othonkakari eejatzi opookanaki nampitsi-paeni tzimayita-tsiri kepatsiki. Roo kanteencha tee imaejantzi-maetari Tajorensi Kompitaari-jatzi, tema imapero-waetakiri rowajankitaan-takari iyatsimanka. ²⁰Ari othonkakari maawoeni othampishi, tee iñeeteero. Ari okimitakari eejatzi ochempi-paeni. ²¹Tema paryapaaki tenayita-tsiri jiriniki, anawyyaa-yitapaakiri atziri-paeni. Roo kanteencha eekiro riyaa-kaana-kitziro itheenka-tajorensi-waetanaki, ikijima-waeta-nakiri Tajorensi, tema imaperotakitziro ikowaenkaaperotakiro Tajorensi.^p

Rowajankiteetero oshiyakawori antawo mayempiro

17 ¹Ikanta ipoka-shita-paakina apaani Ronampiri Tajorensi kaatatsiri 7 roteeya-yitakirori iwajoni, ikantapaakina: “Pipoki, piñeero jempe ikanteeteri rowajankiteeteri atziri-paeni, tema ikimi-yitakawo apaani mayempiro jeeka-cheraatan-takawori aataayitakaha

^p 16.21 tenayita-tsiri = apaani talento, 40 kilo

nijaa.”² Iroka kimitakawori mayempiro, kimiwitaka roomi imayempi-yitakimi ikaatzi pinkathari-wentan-tatsiri nampitsiiteki. Okimiwitakawo eejatzi, othonka-kirimi oeshinkitaa-yitakirimi kepatsi-jatzi-paeni.³ Ikanta raashire-tanakina ochempi-mashiki. Ari noñaakiro apaani tsinani okyaa-kotakari kityonkari owantachari, okaatzi 7 iito, 10 ichee. Eenitatsi waerontsi-paeni jankinateen-chari iwathaki, itheenka-tajorentsi-waeteetzi.⁴ Okithaatari iroka tsinani, okityonka-mawotatzii, eejatzi kamaamawoneentatsiri. Kameetha rowaneenkaetan-takawo ooro, eejatzi poreryaari mapiki-paeni. Oteeya-nakitakiro rowetsikae-tziri ooro. Okimiwitaka ari ojaayita-kyaami oyaariperonka, eejatzi omayempinka.⁵ Eenitatsi jankinateen-chari opankaki, kaari ikematha-witeeta paerani, okantzi: “Antawo Kompitaari, Antawo Mayempitaantsi, Kijaneenta-peroteetziro Kepatsiki.”⁶ Namina-perota-nakiro iroka tsinani, tema oshinkita-tyaawo riraa rashiyitaari Tajorentsi ikaatzi rowamahae-takiri, riraa eejatzi ikaatzi rowamahae-takiri ikenkithata-koteeri Jesús. Ikanta noñaakiro iroka, osheki nopampoyaa-wenta-nakiro.⁹

⁷Ari ikantana ronampiri tajorentsi: “¿Iitaka pipampoyaa-wentan-tawori iroka? Aritaki nokantakimi oeta oshiyakaa-wenta-chari, teera riyotako-witeetawo paerani iroka tsinani, eejatzi irika owantachari okyaa-kotakari, shenita-tsiri iito, eejatzi ichee.⁸ Itzimitaka paerani roshiya-kaawentee-tziri owantachari, tee iñeetziri nimaeka, roo kanteencha rooteentsi ishitoi ipoñaakyaawo omooki inthomoeki-pero-tzira, aritaki rowamahae-teeri. Riima kepatsi-jatzi-paeni, kaari jankinata-kota-chani paerani rowetsikan-teeta-kawori kepatsi, osheki ipampoyaa-minthata-nakiri irika owantachari. Tema eero ikemathatziro oeta kanta-kota-chari: ‘Itzimitaka paerani, tee iñahaeteeri nimaeka, rooteentsi ipiyee.’⁹ Omatantyaari ikematheetero iroka, okowa-perotatyaa otzimi yotanitaantsi. Kaateen-tsiri 7 iitontsi okyaa-kotakari tsinani, rootaki oshiyakaa-wentacha 7 ochempi.¹⁰ Eenitatsi paerani ikaatzi 7 pinkathariwentakirori janta. Aritaki rotsinampaetaki ikaatzi 5 pinkathari. Eenitatsi apaani pinkatharitatsiri nimaeka. Riima itsipa, riitaki pinkatha-ritatsini paata, tekiraata itzimi. Irika oweyaantanakyaawoni eepichokiini ipinkathariwita-paentyaa, eero ojamani-perotzi.¹¹ Irika owantachari tzimita-chari paerani, kaari iñeetzi nimaeka, itsipa irika, riitaki kaatapaen-tsini 8. Roo kanteencha ari roshiya-witapaa-kyaari itsipa kaateen-tsiri 7 pinkathari-paeni. Ari ithonki-maetee-takyaari.¹² Rooma kaateen-tsiri 10 ichee, oshiyakaa-wentari pinkathari-paeni, kaatatsiri 10. Tekiraata ipinkathari-wentan-tayite rirori. Tema aririka ipinkathari-wentan-tanaki owantachari, riiyitaki itsipayityaari ipinkathari-wentante.

9 17.6 rashiyitaari Tajorentsi = kiteshireri

Eero ojamani-pero-tzimaeta, apatziro ishirinka-paentyaa eepichokiini ooryaa. ¹³Irika-paeni pinkathari-paeni raapatziya-kota-wakae-yaawo ranteri. Ipinkathateri owantachari, eero ipiyatha-waetari. ¹⁴Osheki rowayiri-minthatyaari Ipireetari. Roo kanteencha irika Ipireetari, riitaki otsinampaan-tatsini. Tema riitaki omperayitari omperayitan-tachari. Riitaki pinkathari-wentziri pinkathari-wentan-tatsiri. Itsipayitee-yaari rirori ikaatzi ikaema-shire-yiteeri, ikaatzi riyoshiitee-takiri, ikaatzi kyaaryoo-wenta-kiriri.”^r

¹⁵Ikanta ikantakina eejatzi ronampiri Tajorentsi: “Iroka aataayitaha nijaa ojeeka-thapyaatan-takari tsinani, riitakira oshiyakaa-wenta-chari atziri-paeni nampiyitawori jempe-rika-paeni, piyoyiteen-chari jempe-rika-paeni, ikaatzi ipinkathari-wentee-tziri jempe-rika-paeni, kemathata-wakaawori iñaani jempe-rika-paeni. ¹⁶Irika-paeni atziri-paeni jeekantawori 10 nampitsi, oshiyakaa-wentakari 10 icheepaeni, ari ikijaneenta-nakiri jeekantawori nampitsi oshiyakaa-wentakari tsinani. Ari ikimita-kirori eejatzi owantachari osheki ikijaneenta-nakiro. Okimiwityaawomi raatonkoryaatyeeromi tsinani, rowawatha-waeta-nakyaawomi, itaawaeta-kiromi. Tema ithonkakiro nampitsi oshiyakaa-wentakari tsinani. ¹⁷Riitaki Tajorentsi kantakaawori aapatziya-wakaan-takawori antayitziro iroka-paeni. Rijjatzi kantakaawori ikemijanan-takariri owantachari. Rootaki ranteeteri, roojatzi omonkaatan-takyaari ikantakiri Tajorentsi. ¹⁸Ari okantakari, tema iroka tsinani rootaki oshiyakaa-wentacha antawo nampitsi. Tema ikaatzi jeekantawori iroka nampitsi, ipinkathari-wenta-witakari nampiyitawori otsipaki nampitsi-paeni.”

Rapathakiro-ryeetakiro Kompitaari

18 ¹Okanta okaatapaaki iroka-paeni, noñaatzii ishaawi-nka-paakini itsipa ronampiri tajorentsi. Otzimi-motziri rirori osheki ishintsinka, osheki rowaneenkawo. Roorenta-paakiro kepatzi.

²Ikaemapaaki, ikantzi:

Rapathakiro-ryeeta-kirowa antawo nampitsi Kompitaari.

Apatziro inampitaawo janta inashi-yita-chari peyari-paeni, ijekayitee janta maawoeni kamaari-yitatsiri.

Ari inampitaawori eejatzi inashiyita-chari tsimeri ipinkae-tziri owapiintariri kaminkari.

³Tema atziri-paeni ikaatzi jeekawita-chari nampitsiki oshiyakaa-wentakari tsinani, ashaahanta-pero-yiwitaka,

Riyompari-waeta-piinta-witakari atziri-paeni jeekayita-tsiri otsipaki nampitsi.

^r 17.14 ipireetari = owisha = cordero

- Ikaema-shire-yitakiri atziri-paeni roshiya-kotee-yaari jempe
 ikantayi-witaka rirori-paeni apatziro ikowa-pero-yitziro
 ashaahawontsi, eejatzi iñaamata-shiwae-tari.
 Rootaki kaari iñaantawo ikinatyaari Tajorentsi, ikimita-kotakawo
 tsinani mayempiro.
 Okimiwitakawo ishinkita-tyeeyaawomi ashaahawontsi, rootaki
 rantayitan-takawori oshiyakawori mayempitaantsi.
- 4 Okanta nokemaki rapiita-nakiro iñaawaetzi inkite-jatzi, ikantzi:
 Asheninka-paeni, eero pitsipatari jeekantawori nampitsi oshiyakaa-
 wentakari tsinani,
 Eero pitsipataari pikaaripero-shireta-waete,
 Pitsipataari-kari rowajankitahae-teeri.
- 5 Tema ikenkishiryaaikiro Tajorentsi iyaari-peronka,
 okimiwitaka oenoka-tyeeyaami iyaari-peronka inkiteki, ari
 opiyotakari.
- 6 Pikijako-wentee-yaari, papiipiinteri powajankiteeri.
 Tema iroka kaari-perori oshiyakaa-wenta-chari oeta-kiriri tsinani
 shinkitan-tatsiri,
 Poepiyiniro roori, pitontaateniro.
- 7 Aminaashi-waetaka okanta-piintzi roori: ‘Naaka pinkathawo, eero
 iñeetana nashironkaa-waetyaa noshiya-kotyaawo kinankawo.’
 Tema osheki ajahaa-wenta-pero-waetakawo owaneenkataha,
 oetziñaarikotakawo omayempi-perowaetaki.
 Rootakira oñaantyaawori nimaeka okemaatsi-pero-waeteeyaa.
- 8 Rootaki omapokan-teeyaari rowajankitahaero apaani kitejeri,
 Ari omantsiyataki, okemaatsi-waeteeyaa, ayimateero otashe,
 ari itahaeteero.
 Riitaki mateeroni Awinkatharite Tajorentsi rowajankitahaero.
 Tema otzimi-motziri rirori ishintsinka.
- 9 Aririka iñahaetakiro owachaarinka otahaeyaa nampitsi oshiyakaa-
 wentakari tsinani, osheki rowashireta-kotee-tyaawo, riraako-waetyaawo
 pinkathari-paeni, tema riitaki tsipata-kariri ikaatzi jeekanta-kawori
 rantayitziro oshiyayitawori mayempitaantsi. ¹⁰Inteena ikatziya-yitaka
 irika-paeni ithaawan-teeyaakawoni rowajankitee-teri, ikanteeyini:
 ¿Ashironkamatsiterini nampitawori Kompitaariki!
 Roopero-waewitaka nampitsi.
 ¿Intsipaaetema rowajankitee-takimi? Tekira ishirinkyaa-ta ooryaa.
- ¹¹Ari ikimita-kyaari ikaatzi riyomparita-piintakari, osheki
 rowashireta-kotyaari, riraako-waetyaari, tema tekatsi riyompariteeyaa.
- ¹²Tema riyompari-piintakari roorote, iyorikite, poreryaari imapini
 kijokiri kitamaa-nikiri pinaperota-chari, inashi-yitachari kithaarentsi,
 kitamaa-mawori, kamaama-woneentatsiri, kityonka-mawoperotatsiri,

kareni-mawori. Eeniyiwitacha oshiyawori jantari. Eeniyiwitacha rowetsikani ipothoyitakiri kameetha, cheetsi, incha-kota pinayitachari, eshiroyita-tsiri, mapi.^s ¹³Eeniyiwitacha meta, eeniyiwitacha inashiwaeta-chari kajankari, eeniyiwitacha imiriteetziri, eeniyiwitacha owaaki inchat oshiyariri yeenkantsi, eeniyiwitacha opane rowaetari, eeniyiwitacha ipira-paeni, ikyakoetari, ishiyako-mentotari, eeniyiwitacha eejatzi romperatani-paeni.^t ¹⁴Ikanteeyeni:

Ari othonka-paakari chochoki-paeni piñaamata-piintakari.

Tee otzimayitee ashaahawo pikowa-piintakiri, ari okaatapaaki owaneenkata.

¹⁵Inteena raminako-yiteero riyomparita-piintari, ithaawaki eero itsipatahae-tantari rowajankitee-teri. Antawo riraa-kotyaawo rowashireta-kota-nakyaawo. ¹⁶Ikanteeyini:

¡Ashironkamatsiterini nampitawori janta! Roopero-waewitaka nampitsi.

Tzimayi-witacha osheki rooperori kitamaa-mawori imaatha, kamaama-woneenta-tsiri, eejatzi kityonka-mawoperota-tsiri.

Eeniyiwitacha osheki roorote, kijokiri kitamaa-nikiri pinaperota-chari.

¹⁷Apatziro ishirinka-neentanaka eepichokiini ooryaa, ari ithonkae-takiro antawo ashaahawo.

Ari roshiyakari jeekayiteen-tsiri ramaatako-mentoki, inteena ikatziyayitaka ramina-kotziri jempe ikanta ithonkae-takiri. Ari ipiyotee-yakani ikaatzi antakoyitzirori ramaatako-mento, itsipayitakari ikaatzi otetantawori. ¹⁸Ikanta iñaakiro okachaarenkataki nampitsi otahaa, osheki riraa-kotakawo, ikantayitzi:

Tekatsi otsipa nampitsi ikimitee-yaawoni iroka rooperowitachari.

¹⁹Antawo rowashiretako-waetaka, ikantee-yakini:

Ashironkamatsiterini ikaatzi nampita-kawori janta.

Tema ashaahanta-yiwitakae aakapaeni aayita-piintakiro ashaahawontsi amaatako-mentoki.

Tema apatziro ishirinka-paenta eepichokiini ooryaa, ari ithonkae-takirori.

²⁰Rooma eeroka-paeni inkite-jatzi, kiteshireri, Otyaantaa-rewo-paeni, Kamantantaniri-paeni,

Otzimatyee pikimo-shireyite, tema ikamantzita-yitakae Tajorentsi rootaki rowajankitaan-takariri jeekantawori antawo nampitsi, ikijako-wenta-yitaa-tziimi eeroka-paeni.

²¹Ikanta apaani ronampiri Tajorentsi tzimatsiri ishintsinka, raaki antawo mapi tonka-mentotsi, rookakiro inkaariki, ikantzi:

^s 18.12,16 kijokiri kitamaa-nikiri pinaperota-chari = perla ^t 18.13 ipira-paeni = ganado, owisha; ikyakoetari = kawayo

- Nokimitaakiro nookakiro antawo mapi,
 Ari nokimiteerori eejatzi antawo nampitsi Kompitaari.
 Ari opeyaari, eero ñahaeteero.
- 22 Ero ikemaeteero omampaani, okameñee-nkate owiyompi-mento,
 ojonkari eejatzi otziwoori.
 Ero ñahaeteero okaatzi owetsika-yitziro jempe-rika oeyitari.
 Ero ikemaeteero opoemate otonka-mento.
- 23 Ero ñahaeteeri imorekae ootamento.
 Ero ñahaeteero aawakaeyaa.
 Ari okaatapaaki maawoeni iroka, tema osheki oetzimpina-
 shire-yitakiri itsipa-jatzi atziri-paeni, kimiwitaka
 okija-minthata-tyeerimi.
 Tema antawo ishintsi-yiwitaka ikaatzi yompari-piintawitariri.
- 24 Rootaki owatsinaa-waeta-kiriri itsipa-jatzi-paeni, apata-kaawaetakiri
 rira Kamantantaniri-paeni. Ari okantakiriri maawoeni kiteshireri-paeni.

Ithaamenteetya inkiteki

- 19** ¹Okanta okaatapaaki iroka, nokematzii kameñee-nkata-neentsiri
 ikaemaeyini osheki inkite-jatzi, ikantzi:
 ¡Aapa! Riitaki Tajorentsi owawijaa-koyiteeri. Otzimi-motziri
 rowaneenkawo, eejatzi ishintsinka.
- ²Okaatzi ikoyiri ranteri rirori, tampatzikari okantayitaka.
 Kyaariperori irika.
 Tema rowajankitaakiro mayempero owaaripero-yitakiriri
 kepatsi-jatzi-paeni.
 Ipiyako-wentaari ikaatzi rowamayi-takiri romperatani.
- ³Roojatzi rapiipiintee-yirini, ikantzi:
 ¡Aapa! Okatziyeen-kateeta owacharinka. Ashi owaero.
- ⁴Ikanta 24 antaripero-paeni, itsipatakari 4 inkite-weri-paeni,
 rotziwerowae-yanakani, tema ipinkathata-nakitziiri Tajorentsi ijeekaki
 rirori iwinkathari-mentoki, ikanteeyini:
 ¡Kyaariwé! ¡Aapa!
- ⁵Eenitatsi ñaawaeta-neentsiri jeeka-mento-tsiki, ikanteetzi:
 Maawoeni rompera-yitaari Tajorentsi, piweshiryaa-wentee-yaari.
 Pipinkathateeri maawoeni, retanakyaawo iryaani-paeni eejatzi
 antari-paeni, maawoeni.
- ⁶Okanta nokemaki kameñee-nkata-paentsiri, ariwaetaki ipiyoteeyani
 atziri-paeni, ariwaetaki oparyee-nkatzi nijaa, ariwaetaki ookatha-rentsi.
 Ikanteetzi:
 ¡Aapa! Aritaki pinkathari-wentantee Tajorentsi, riitaki Awinkathari-
 tee-yaari Shintsi-perori.
- ⁷Jame akimo-shire-wenter,

Jame ajahaawentee-yaari,
Tema rooteentsi roemoshirenkiri raawakaeyaa Ipireetari.
Tema wetsikaka iinantaari.

⁸ Ishinetee-takiro okitamaate oethaari, tee okipatsi-waetzi,
poreryaayitaki.

Oshiyakaa-wenta-chari kitamaari oethaari, rootaki kameethari ranta-
piintziri kemijantzinkari-paeni kiteshireri.

Rakiyoteeteri raawakaeyaa oshiyakariri Ipireetari

⁹Ikanta ikantapaakina inkite-jatzi: “Pojankinatero iroka: Osheki ikimo-shiretee ikaatzi ikaemae-takiri rakiyoteeri raawakaeyaa Ipireetari.” Eejatzi ikantakina: “Iroka, rootaki iñaani-perori Tajorentsi.” ¹⁰Ari notziwerowanaka nopinkathata-nakiri ronampiri Tajorentsi, ikantana: “¡Eero pipinkathatana naaka! Ari akaateeyini romperatee Tajorentsi, ari noshiyimi eeroka, ari noshiyakari ikaatzi oejokiro-yitakawori ikenkithata-paentziri Jesús. Tema riitaki pipinkathate Tajorentsi. Tema okaatzi ikenkithata-paentziri Jesús, rootaki yotashireta-kaayita-kiriri Kamantantaniri-paeni.”

Kyaakota-kariri kitamaari ikyakoetari

¹¹Okanta noñaaki ashitaryaanaka inkite. Eenitatsi janta apaani kitamaari ikyaa-koetari. Riima kyaakota-kariri, riitaki iiteetziri “Oejokirotantaniri,” iiteetziri eejatzi “Kyaariperori.” Aririka rowajankitaante, raminaperotziro kameetha tampatzika. Ari okimitari eejatzi aririka rowayiritante.^u ¹²Ikimitakawo paamari roki. Amanthee-perotaka. Rojankinatakawo waerontsi kaari riyotakoetzi, apatziro riyotziro rirori. ¹³Riitaki kithaata-kawori kithaarentsi othakakiri iraantsi. Iiteetziri eejatzi “Iñaani Tajorentsi.” ¹⁴Eenitatsi osheki rowayirite inkiteki. Okitamaa-theetakira iithaari, tee okepatsi-waetzi. Riitaki oyaatakiriri kyaakoyita-kariri kitamaari ikyakoetari. ¹⁵Ari oshitowa-nakiri ipaanteki oshiyakawori othoyempyaa-nikitzi ojataa-mentotsi, rootaki rompojan-teeyaariri ijaneentani. Riitaki omperatan-teeyaarini reshiro-kotzite. Riijatzi kawirinkironi chochoki oshiyakawori imiriteetziri iiteetziri “Imashirenka Tajorentsi Shintsi-perori.” ¹⁶Riitaki jankinata-kawori iroka waerontsi iithaariki, eejatzi iporiki. Iroka waerontsi: “Pinkathari-wentziriri pinkathari-paeni. Omperatariri omperatan-taniri-paeni.”

¹⁷Ikanta noñaaki itsipa ronampiri Tajorentsi ikatziyan-takari ooryaa, ikaemapaakiri maawoeni tsimeri-paeni ahayita-tsiri, ikantziri: “Pipoki pipiyotee-yaani, pakiyoteeri eeroka-paeni Tajorentsi roemoshirenkaha. ¹⁸Tema ari powayitee-yaari atziri-watha:

^u 19.11,14,18,19,21 ikyaa-kotari = caballo

iwatha pinkathari-paeni, iwatha reewari omayiri-paeni, iwatha riiperori-paeni, iwatha ikyaakoetari eejatzi kyaakota-piintariri. Tee apatziro powaeyaari irika-paeni, tema powayitee-yaari eejatzi iwatha maawoeni: omperataa-rewo, omperatantaniri, antariperopaeni, iryaani-paeni, maawoeni.” ¹⁹Okanta noñaakiri kowaenkari owantachari, noñaakiri eejatzi pinkathari kepatsi-jatzi itsipayitakari rowayirite. Ari ipiyotee-yakani ikoyi rowayiriteri kyaakota-kariri kitamaari ikyaakoetani itsipayitakari eejatzi rowayirite. ²⁰Eenitansi iita oteeyawa-kiriri owantachari. Ari ikimitee-takiri theeri kamantantaniri itsipata-piintakari itajonka-wentantzi. Rootaki ramatawitan-takariri ikaatzi kentako-yitakawori iwaero owantachari, eejatzi ikaatzi pinkathata-kirori roshiya-kaawo. Irika owantachari eejatzi theeri kamantantaniri, rookaetakiri opaama-shithakyaa-takira paamari, okiteri-moetotakira shitziri owachaarinka. ²¹Rowamae-takiri maawoeni kemijanta-nakiriri, rowathee-tantakari shitowa-paentsiri ipaanteki kyaakota-kariri kitamaari ikyaakoetari. Kema-perotee-yakani tsimeri-paeni.

Osheki ojarentsi okaate 1000

20 ¹Okanta noñaaki rayiita-paaki itsipa ronampiri Tajorensi. Roteeyakiro rashita-ryaan-tyaawori omoo inthomoeki-perotatsiri. Roteeyaki eejatzi antawo eshirotha. ²Raakiri noonki, maanki tzimiteen-chari paerani. Riitaki Kamaari, Yakatantaniri. Roojotakiri okaate 1000 ojarentsi ijeeki. ³Ari rowariyaakiri omooki inthomoeki-perota-tsiri. Rashita-kotakiri, rowichako-takiri eero ramatawitan-taari atziri-paeni, roojatzi omonkaatan-takyaari okaate 1000 ojarentsi. Aririka okaatapaaki iroka, ari roojoryaa-kota-paenteri eepichokiini.

⁴Okanta noñaaki osheki jeeka-mentotsi jempe ijeekayitee ikaate pinkathari-wentan-tatsini. Ari noñaakiro ishire-paeni ikaatzi ithatyee-takiri ikemijanteerowa iñaani Tajorensi, ikenkithata-paentziri paerani Jesús. Tema irika-paeni, tee ipinkathatziri rirori owantachari, tee ipinkathatziro roshiya-kaawo eejatzi. Tee ikentako-pankatakotyaawo iwaero owantachari, eejatzi rakoki. Riiytaki añaayitaa-tsiri, ipinkathari-wentan-tayitee rirori itsipataari Jeepatzii-totaa-rewo, okaatzi 1000 ojarentsi. ⁵Riima itsipa ikaatzi kamayiteen-tsiri, tee rañaayitee rirori, roojatzi omonkaatan-tapaakari 1000 ojarentsi. Rootaki iiteetziri “Etawori Añahaantsi.” ⁶Ari ikimoshireyitee paata ikaate piriintaa-chani iiteetakiri “Etawori Añahaantsi.” Tema kiteshireyitee. Eero rapiiteero ikamayitee. Ashi rowaero rañaayitee, riitaki oshiyee-yaarini Ompera-tajorensitaa-rewo rantawaeteeniri Tajorensi, rantawaeteeniri eejatzi Jeepatzii-totaa-rewo. Ari itsipataari ipinkathari-wentantee okaatzi 1000 ojarentsi.

⁷Aririka omonkaatakya 1000 ojarentsi, aritaki romishitowaeta-paenteri Kamaari rashita-koetakiri.^v ⁸Aririka ishitowapae, retapae-yaawo ramatawita-paeri maawoeni atziri jempe-rika inampiyitawo. Iroka nampitsi-paeni iiteetakiro “Gog,” otsipa “Magog.” Ipiyoteeri maawoeni janta ikoyi rowayirita-kaeyaari. Oshekiperate atziri, okimitawo oshekiitzi impaneki nijaa-thapyaaiki. ⁹Riyaatee-yakini jempe owinteni-pathatzi, itapotakiri kiteshireri-paeni jempe ipiyotee-yakani rirori-paeni. Ari okaatzi itapotakiro eejatzi iiteetziri “Etako-perotaawo Nampitsi.” Ari romapoka-shiteeyaa oparya-paaki paamari, othonkakiri maawoeni. ¹⁰Riima Kamaari amatawitan-taniri, rookaetakiri opaama-shithakyaatakira paamari, okiteryeenkatakira oshitzinka owacharinka. Ari rookitee-takariri kowaenkari owantachari, itsipahae-takiri theeri kamantaniri. Ashi rowaero ikemaatsi-waeteeyaa janta.

Raminakoe-tantee kitamaariki jeeka-mentotsi

¹¹Okanta noñaaki antawo kitamaari jeeka-mentotsi. Eenitatsi jeekanta-kawori, riitaki thonkaerori inkite eejatzi kepatsi. ¹²Ari ikatziyee-yakani kamayiteen-tsiri janta kitamaariki jeeka-mentotsi, itsipayitaari antari-paeni eejatzi iryaani-paeni, maawoeni. Ari rapinee-ryaanakiro jankina-rentsi, rapinee-ryaanakiro eejatzi otsipa jempe rojankinata-kotaka añaayitaa-tsini. Ari raminakoe-teero jempe rojankinata-koetziri atziri-paeni okaatzi rantayitakiri. ¹³Ari ikimitzitakari ikaatzi piinkayiteen-tsiri nijaaki, ipiyotaka rirori-paeni. Ikaatzi kamayiteen-tsiri, ari ijeekitee-yakani eejatzi janta ikimiwitakawo atziritatyeemi “Kaamanitaantsi,” apakahaerimi omperawae-witakari. Ari ikaatzi raminakoe-teeri rirori-paeni okaatzi rantayitakiri. ¹⁴Okanta rookaeta-kirori “Kaamanitaantsi” opaama-shithakyaatakira paamari otahaeyaa. Iroka paamari paama-shithakyaateen-tsiri, rootaki iiteetakiri “Apiteta-tsiri Kaamanitaantsi.” ¹⁵Ari ithonkyaari rookaeteeri opaama-shithakyaatakira paamari ikaatzi kaari jankinata-kota-chani rañaayitee.

Owakirari inkite eejatzi owakirari kepatsi

21 ¹Okanta noñaaki owakirari inkite, eejatzi owakirari kepatsi. Tema thonkaka paejatoteentsiri inkite, eejatzi paejatoteentsiri kepatsi. Tee iñahteero inkaari. ²Okanta noñaaki okinapaaki inkiteki nampitsi tajorentsita-tsiri, iiteetziro “Owakirari Aapatziyaweni.” Riitaki Tajorentsi owayiita-kaanta-kirori. Owaneenkataka, ariwaetaki tsinani owaneenkata-shitari oemintyaari. ³Ari ishintsiteetanakiro iñaawaatee-tzi janta jeeka-mento-tsiki, ikanteetzi:

¡Pamini! Ojeeki-moteeri kepatsi-jatzi-paeni tajorentsi-thaante jempe inampitawo Tajorentsi.

^v 20.7 Kamaari = Yakatantaniri

Tema itsipataari Tajorensi jempe ijeekayitzi rashiyitaari.

⁴ Tema riitaki Tajorensi oshekyaaiki-peroteerini,
roemoshirenka-yitee-ri.

Eero ikaamane-yitee,

tekatsi katsiwaetaa-tsini, tekatsi irahaachani, tekatsi
kemaatsi-waetaa-chani.

Tema ari okaatapaaki iroka-paeni.

⁵ Ikanta iñaawaetanaki jeekaen-tsiri iwinkathari-mentoki, ikantzi:
“Nowakirata-kahaero maawoeni.” Ikantanaki eejatzi: “Pojankinatero
iroka, tema kyaariperori ñaantsi iroka, ari okantee-tatyee-yaani.”

⁶ Ari ikantana: “¡Ari oweyaapaaka! Naaka oshiyawori etawori jankina-
rentsi, eejatzi oweyaantapaakawori. Naakataki etakaan-tanakawori.
Naakataki thonkaeroni. Eenitatsi-rika miritatsiri, ari nomirita-kahae-ri
nijaa owañaan-tatsiri. Ipashii-teeyaari, tee opinata. ⁷Rootaki noshineta-
kiniriri otsinampaataniri-paeni. Tema naaka Tajorensi ipinkatha-yitee.
Nokimita-kaanteeri rirori notyomi-paeni. ⁸Roo kanteencha eerowa
notyomintaari thaayin-kari, kijoshireri, kijaneentantaniri, owantaniri,
mayempiri, matsintzi, pinkathata-kiriri oshiyakaa-wontsi, theeri-paeni.
Tema riiytaki taayitaa-chani opaama-shithakyaatakira, kiteryee-nkateen-
tsiri owachaarinka. Rootaki apiteta-tsini ikamayitee.”

Owakirari Aapatziyaweni

⁹Okanta okaatapaaki iroka-paeni, ipoka-shita-paakina apaani
ronampiri Tajorensi owajankitaan-taniri roteeya-kirori iwajoni.
Ikantapaakina: “Pipoki noñaayimiro oshiyakaa-wentari tsinani
iinantyaari Ipireetari.” ¹⁰Raashire-katanakina tonkaariki ochempiki.
Roñaaha-kinawo antawo nampitsi tajorensita-tsiri iiteetziri
Aapatziyaweni, rootaki rowayiiteeri Tajorensi opoñahaawo inkiteki.
¹¹Janta nampitsiki, ari iñahaeteerori rowaneenkawo Tajorensi,
shipakiryaa-waetaki, ariwaetaki okanta mapiki poreryaa-tatsiri,
pinaperota-chari.” ¹²Antawo iroka otanto-nampiro. Okaatzi 12 jempe
ikyaa-piinteetzi. Eenitatsi ikaatzi 12 ronampiri Tajorensi aminako-
wenta-yitzirori jempe ikyyaa-piinteetzi. Ari rojankinee-takiro iwaero
itomi-paeni Israel. ¹³Okaatzi mawa janta ikyyaa-piinteetzi monteta-kariri
ishitowapiintzira ooryaa. Eejatzi jempe itziroryaapiintziro ooryaa okaatzi
mawa. Katonkonta okaatzi mawa. Kirinkanta okaatzi mawa. ¹⁴Eenitatsi
okaatzi 12 antawo mapi otzitakirori otanto-nampi. Ari jankina-yitakawori
12 iwaero-paeni Rotyaantaa-rewopaeni Ipireetari.

¹⁵Irika ñaanata-kinari, roteeyaki imonkaa-mento-shithaki rowetsikae-
tziri ooro, rootaki imonkaatan-tyaawori otanto-nampi, eejatzi jempe

^w 21.11,18 poreryaa-tatsiri = jaspe

ikyaa-piinteetzi. ¹⁶Ari omonkaata-wakaa ojanthatzi onampi-naki iroka nampitsi, tee awija-wakaa. Ikanta retanakawo ronampiri Tajorentsi imonkaatziro jempe oweyaa ojanthatzi onampina, ojenokitzi eejatzi otontatzi, okaatzi 12000 shiya-shiyawae-mentotsi omonkaataka.^x

¹⁷Ikanta imonkaatakiro eejatzi otanto-nampi, okaatzi otontatzi 144 ikonaki. Rootaki imonkaatan-takari ronampiri Tajorentsi kimitawori ikonaki atziri imonkaatanta-piintari rirori. ¹⁸Iroka otanto-nampi, oshiyawitakawo mapi porekatsiri. Riyoshiita ooro rowetsikae-tanta-kawori nampitsi, porekatsiri.^y ¹⁹Iroka otzinkamitakari otanto-nampi, rootaki rahaetaki pinapero-yitachari mapiki inashiyita-chari oporeka-kiyitzi: thonkirikitatsiri, eeriyyatsiri, kitiaa-nikiri,^z ²⁰kiteriri, kityonkari, kiteryeenkari, anashiriki, potsitari eejatzi kitamaa-ri. ²¹Okaatakira 12 ikyaa-piinteetzi, roo rahaetaki antawo-perori mapi, kijokiri kitamaakiri pinaperota-chari, imokayitakiro rowetsikan-takawori. Maawoeni owaankii-teriteki nampitsi, riyoshiita ooro rowetsikae-tanta-kawori, porekakitatsiri.^a

²²Tee otzimapaee janta tajorentsi-panko. Tema riitaki inampitantee-taari Awinkatharite Tajorentsi Shintsi-perori itsipataari Ipireetari. Riitaki poyaatee-yaawoni tajorentsi-panko janta. ²³Tee ikowaeta-paeri ooryaa, eejatzi kashiri. Tema rowaneenkawo Tajorentsi koñeetyaa-kahaeroni. Riitaki Ipireetari kimatee-yaarini ootamentotsi. ²⁴Riitaki koñeetyaa-koteeroni ranashi-yiteera atziri-paeni janta. Pinkathari-paeni tzimayiwita-chari rowaneenkawo kepatsiki, kameetha ijeekayitee janta ipinkathateeri Tajorentsi. ²⁵Eero otsirenitapae, tema ashi owaero okitejetapae. Eero ashita-nitaa nampitsi janta. ²⁶Ikaatzi tzimayiwita-chari rowaneenkawo kepatsiki ipinkatha-witeetari, kameetha ijeekayitee janta ipinkathateeri Tajorentsi. ²⁷Eero itzimae janta kaariperota-paatsini, eero iñahaeteeri antayiteeroni ipinkae-tziri, eero itzimapaee eejatzi theeyapaa-chani. Apatziro inampiyitee-yaawo ikaatzi rojankinata-kotakiri Ipireetari rañaayitee janta.

22 ¹Ikanta roñaaha-kinawo nijaa añaakaan-tatsiri. Kiteshaa-nikitaki. Rootaki shitowaata-tsiri ijeeka-mentoki Tajorentsi itsipatakari Ipireetari,^b ²rootaki shiyaateen-chari niyankineki kaankiite-rentsiki. Omontetha-mashaataka oshooka-thapyaatan-takawo chochoki añaakaan-tatsiri. Ari okanteetani maawoeni kashiri okithokitzi eejatzi ojaentsiki. Aryaajenitakaantapae oshi. ³Eero otzimapaee yakataantsi

^x 21.16 12000 shiya-shiyawae-mentotsi = 2200 kilómetro. ^y 21.18,21 porekatsiri = vidrio ^z 21.19,20 pinapero-yitachari mapiki inashi-yita-chari oporeka-kiyitzi = jaspe, zafiro, ágata, esmeralda, ónice, cornalina, crisólito, berilo, topacio, crisopraso, jacinto, amatista. ^a 21.21 kijokiri kitamaakiri pinaperota-chari = perla ^b 22.1 kiteshaa-nikitaki = cristal

janta. Ari ojeekapaeri iwinkathari-mento Tajorentsi, eejatzi rashi Ipireetari. Ashi rowaero romperatani-paeni ipinkathateeri janta. ⁴Aritaki iñaawootee-teeri Tajorentsi. Ikentako-pankatakotee-yaawo atziri-paeni iwaero Tajorentsi. ⁵Eero otsirenitapae janta. Eero itzimapaee ooryaa. Tema riitaki koñeetyaa-tsini Tajorentsi, Awinkathari-tetaari. Ashi rowaero ipinkathari-wentan-tapae atziri-paeni janta.

Rooteentsi ipiye Jeepatzii-totaa-rewo

⁶Ikanta ikantanakina ronampiri Tajorentsi: “Kyaariperowa iroka ñaantsi, kantacha akemijantero.” Tema paerani riyotakaa-yitakiri Tajorentsi Awinkatharite Kamantantaniri-paeni, ari ikimitakiri nimaeka romperatani, rotyaan-takiniri Ronampiri Tajorentsite roñaaha-yitakiri iroka-paeni, rootaki riyotan-teeyaari rooteentsira omayityaa jemme-rika oeyitari.

⁷Iroka ikantzi Jesús: “¡Pamini! Rooteentsi nopiye. Ikimoshireyitee ikaate kemijanta-kironi kamantantee-takiri jaka jankina-rentsiki.”

⁸Naakataki Juan jankinatziro iroka. Naaka ñaakirori maawoeni, naaka kemakirori eejatzi. Ari notziwerowa-witanaka nopinkathateri ronampiri Tajorentsi oñaahaki-nawori maawoeni iroka. ⁹Ikantanakina rirori: “¡Eero pipinkathatana naaka! Ari akaateeyini romperatee Tajorentsi, ari noshiyimi eeroka, ari noshiyakari Kamantantaniri-paeni piyitziri ‘noyemijantzin-karite-paeni,’ noshiyari eejatzi ikaate kemijanteeroni jankina-yiteen-chari jaka. Tema riitaki pipinkathateeri Tajorentsi.”

¹⁰Ari ikantanakina eejatzi: “Okaatzi pojankinata-kotakiri awijayita-tsini paata, eero pomana-kotziro okaatzi ikamantee-takimiri, tema rooteentsi iñahaetero awijatsini. ¹¹Tema ikaaripero-shire-teete itzimi-rika kaaripero-shireta-tsiri nimaeka. Ikamaari-pero-shire-teete itzimi-rika kamaari-shireteen-tsiri nimaeka. Ranta-pero-teetero kameethari itzimi-rika antakirori nimaeka. Itajorentsi-pero-shire-teete itzimi-rika tajorentsi-shireteen-tsiri nimaeka.

¹²¡Rooteentsira nopiye! Rooteentsira nopinayiteeri atziri-paeni okaatzi rantawae-wentakari apaani-paeni. ¹³Naaka oshiyawori etawori jankina-rentsi, Naaka oshiyawori eejatzi oweyaantawori. Naakataki etawori, Naakataki oweyaantyaawoni. Naakataki etakaan-takawori, Naakataki thonkaeroni.”

¹⁴Ikimoshireyitee ikaate kiwayiteeroni iithaari, okini ishineteeteri iroka chochoki añaakaan-tatsiri, okini ikyaayitee ikyaa-piinteetzira nampitsiki. ¹⁵Eerowa ikyaayitee janta oshiyako-yitariri otsitzi, matsitan-taniri, antapiintakirori kaariperoyi-tatsiri, owamaan-taniri, ikaatzi pinkathata-kiriri tajorentsi-niro, ikaatzi ameta-piinta-kawori itheeya.

¹⁶“Naaka Jesús otyaanta-kiriri ronampiri Tajorentsi ikamantemiro iroka-paeni, powawijayiniri eeroka ikaatzi piyowenta-piinta-kariri

Tajorentsi jempe-rika-paeni. Naaka charinitariri pinkatharini David, ikashiya-kaetani. Naakataki iiteetzi ‘Ompokiro Kitejemenkiri.’ ”

¹⁷ Ikantzi Ishire tajorentsi: “Pipokiita.” Ari okantziri eejatzi ikimitakawori tsinani iinantee-tyaari.

Ikaate kemayiteeroni eejatzi iroka, ikantayitee: “Pipokiita.” Ipokayite itzimi-rika miriyita-tsiri. Itzimi-rika kowaneen-tsiri imiriteero nijaa añaakaan-tatsiri, rirawaete, tee opinata!

¹⁸ Eenitatsi nokaman-teriri ikaate kemaeroni jempe ojankinata-koyitaka awijayita-tsini paata: Eenitatsi-rika owanaa-shita-kyaawoni jankinateen-chari, aritaki imaperoteeri Tajorentsi rowajankitaan-teeyaari okaatzi kenkithata-koyiteen-chari jaka jankina-rentsiki. ¹⁹ Eenitatsi-rika thañaa-pithatan-tyaawoni okaatzi ojankinateen-chari jaka, ari ithañaa-pithatee-yaari paata Tajorentsi rirori eero ishineteeniri chochoki añaakaan-tatsiri. Eero ikyahae nampitsiki ikenkithata-koetakiri jaka.

²⁰ Iroka ikantzi kenkithatzirori iroka-paeni: “Rooteentsi nopiye.” Ari nokantzi naaka: “Kyaariwé, intsipaete pipiye.” ²¹ Okantashitzimaetyaa ashi rowaero ineshironka-yiteemi Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. Kyaariwé.